МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРИШ, ВIАШАГIКХЕТАЛ!

СЕРДАЛО свет

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областной Грозненски городской комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 53 (2574) | КIиранди, 2 июль, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

Китая Коммунистически парте Центральни Комитетага

Деза новкъостий!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето берригача советски коммунистийи советски халкъеи цIерах шуга а Китайски Халкъа Республика берригача коммунисташка а, берригача къахьегамхошка а вежарий моаршал а дайт Китая сий долча Коммунистически парте 40 шу дизарца шо дерригаш а чIоагIа цаькъала а дувц.

Советски Союза коммунисташта дика хов, мелла хала а чоалхане а никъ ба вошал долча Китая Коммунистически парте къовсам лоаттабеш хьабенар. Из хьахилар а вIашагIкхетар а айхха дувзаденна да Октябра сийлахь-йоккхача интернациональни идеяшца. Китая Коммунистически парте сий дола шовзткъа шерара истори хьалдизза да турпален а парте мутIараш дегIаухаши чIоагIлуши лаьттача деналерча къовсама а доккхий гIулакхаш. Китайски коммунисташа цхьа фронт а яь кхотайир болхлой класс, ахархой, мехкара прогрессивни мел дола низаш, 1949 шера империализми цун чIоагIало — реакционни гоминдановски стройи эша а еш исторически котало яьккхача халкъа революцена хьалхе лелайир.

Китае халкъа революци котъяларо ларх аьнна йохаеш хIама техар Азерча империализма позицешта, доккха новкъостал дир дунен тIара низашта социализмана пайдана долча оагIорахьа хувцамаш дара. Китая халкъа революце кхы а дукхагIа чIоагIбир колониальни долчеи шоай лоIаме доацачеи мехкашкара къамий-кортамукъален болам.

Китае халкъа-демократически строй чIоагIъяларо къаьгга тешал ду марксистско-ленински хьехамо цхьаьккха а йоккха котало яккхара. Социалистически доттагIлен вошал долча мехкий барт тайнача дезала юкъе енача Китайски Халкъа Республикана хьалхашка цIаккха ца хинна тайпа йоккхий перспективаш латт сийрда социалистически общество хьалъяра.

Шоай хьамсарча Коммунистически партена, новкъост Мао Цзе-дун керте латтача цун Центральни Комитета гонахьа айхха кхотабенна болча Китая къахьегамхоша халкъа Iаьдал лаьттача шерашка доккхий толамаш даьхад социализм хьалъеш. Мехка даьча доккхийча социально-экономически хувцамашта Iалашдир Китае социалистически гIулакхаш бокъонца котдоалилга. Дерригача китайски халкъа Iалаьмате доккхий низаш Китая Коммунистически парте тахан вIаштIехьа а доах, лоархIамегIа дола исторически декхар — хIанзара промышленность, чIоагIа дегIабена юрта боахам, хьалха латта Iилмеи техникеи а йолаш йола низ бола социалистически пачхьалкхе Китаях яр — толаме чакхдаккхара оарцагIа а доах.

Тха партии дерригa советски халкъи доттагIлен уйла лаьгI ца йолийташ зувш да китайски халкъо доакха деррига толамаш, цун творчески низаши таланташи дегIаахар. Дет тIара гIаддаха да тхо шу толамашта а коммунисташ керте а болаш шоай тоам болча цаьхен ираз бахьан деналца къахьегача китайски халкъа кхоачалургдоацача хьинара а.

Марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма сийлахь-йоккха принцип ларде а латташ дола айхха вежарий гIулакхаш да Советски Союза Коммунистически партенеи Китая Коммунистически партенеи юкъе. Вай партеш доттагIал долаши кхотаеннеи хилар СССР-еи Китаеи халкъий керттерча хьалгташта маэшара да. Москве хиннача коммунистический болхлойи партей викалий совещане документаш кхоачаш а деш, Советски Союза Коммунистически парте дIахо а чIоагIдергда вай партештеи халкъаштеи юкъера дохаргдоаца доттагIали барт-цхьоагIои, чIоагIъергья социалистически лагереи дерригача дунен коммунистически боламеи цхьоагIо.

Даькъала хийла Китая Коммунистически парти — китайски халкъа денал дола кулгалхо а цун еррига коталонаш вIаштIехьйоахар а!

Даькъала хилда Советски Союзеи Китайски Халкъа Республикаи халкъашта юкъера, Советски Союза Коммунистически партенеи Китая Коммунистически партенеи юкъера цIаккха дохаргдоаца доттагIали барт-цхьоагIои!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

Москва. 1961 шера, 30 июне.

КНДР делегаци Москве яр

МОСКВА, 29 июнь. (ТАСС). ССКП Центральни Комитетои СССР Министрий Советои хьийха тахан Москве кхаьчар Корея Къахьегама парте ЦК председатель, КНДР министрий кабинета председатель новкъост Ким Ир Сен керте а латташ йола КНДР партийно-правительственни делегаци.

Внуковски аэродроме КНДР партийно-правительственни делегацена накъа баьхкар ССКП ЦК Хьалхара секретарь, СССР министрий Совета Председатель новкъост Н. С. Хрущев, новкъостий Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Е. А. Фурцева, П. Н. Поспелов, В. В. Гришин, СССР Министрий Совета Председатела заместитель В. Н. Новиков, СССР министраш, СССР пачхьалкхен комитетий председателаш, кхыбола официальни нах, столицерча къахьегамхой дукха викалаш, СССР-е аккредитованни йолча дипломатически представительствашта керте латтараш.

Воккхача хьаша сийна сийлен ка оттадир аэродроме, КНДР а СССР а пачхьалкхен гимнаш лекхар.

Аэродроме къамаьлаш дир новкъосташа Н. С. Хрущевеи Ким Ир Сенеи.

МОТТИГЕРА РАДИОВЕЩАНИ

Первомайски районе общественни наькъаца вIашагIъеллай моттигерча радиовещане редакци. Парте райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи редактор волча цунна чубоагIа районера дикагIа бола активисташ.

Селхан эгара хьалха хезай бахархошта моттигерча диктора оаз. Редакце членаша — связа контора начальника Тумгоевеи, «Байракх» газета редактора Льяновеи дика оттаяьяр хьалхара передача. Цу тIа дувцар района аренашка балхаш мишта лел а, хьайбаш леладерхоша шоаш тIаийца социалистически декхараш мишта кхоачашду а. Моттигера передачаш хургья кIирах цкъа тIаьраска дийнахь делкъал тIехьагIа диъ сахьат даьлча. ХIаьта цхьа ха яьлча кIирах шозза хургья.

Микрофона хьалхашка къамаьл деш хургба юртбоахамеи промышленностеи дикагIа бола болхлой хьалхале лелаераш, культура а, унахцIено лораяра а, просвещене а болхлой.

И. АЛБОГАЧИЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиуме

Целлюлозно-бумажни промышленность дегIайоалаеш толамаш дахарах СССР Лакхехьарча Совета Президиума 1961 шера 29 июнерча ший указаца орденаши медалаши еннай целлюлозно-бумажни промышленностерча 1.130 болхлочоа, инженерно-технически кулгалдечеи гIулакхаш тIа болча наха.

Ленина орден еннай 57 сага, Къахьегама ЦIеча Байракха орден — 134, «Сийлен знак» яха орден — 242, «За трудовую доблесть» яха медаль—378, «За трудовое отличие» яха медаль—319 сага.

Хьокхаме къахьегарах денна совгIат

ХьажкIаш дика дIа а йийна, царна агротехнико маяххара гIулакх а даь, вай республике хьалхара моттиг яккхарах укх деношка парте обкомеи Нохч-ГIалгIай Министрий Советеи карара-кара тела ЦIе байракх дIаелар Урус-Мартановски районерча «Красноармейский» совхоза Кагерманов Оалхазара кулгалдеча комсомольско-кагирхой бригадана. Ше Кагермановга байракх дIалуш ССКП Нохч-ГIалгIай обкома юрта боахама отдела заведующи волча нов. Ф. И. Юрченкос аьлар:

— Шерагара шу массаз доал хьажкIаш кхеяра Iа кулгалдеча бригада даьха толамаш сийлен лаьрхIа доккха баркал оал шоана парте обкомеи Нохч-ГIалгIай Министрий Советои.

Из бригада коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш хьайоагIа 1957 шера денз. Денгара ди массаз доал шоай къахьегама овсарле лакхъеш хьабаьхкаб бригада членаш таханналца. ХIаьта хIанзчул тIехьагIа кхы а чIоагIагIа къахьега лаьрхIа ба уж.

Бригада коллективо дика къахьегарах цунна коммунистически къахьегама бригада яха цIи енна хилара мандат дIаелар совхоза моттигерча комитета председатела нов. Мунаева. Цул тIехьагIа къамаьл деш обкома ВЛКСМ хьалхарча секретара нов. Шепелевас аьлар:

— Вай республике из сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш 352 комсомольско-кагирхой бригада а звено а я, царех 183 звено механизированни а йолаш. Царех я Кагерманова бригада а. Ерригача республике шу бригада хьалхара моттиг яьккха хиларах ВЛКСМ обкома вымпели Сийлен грамотеи хьожаяьй шунна.

— Оахош хьийгача къин мах барах партена баркал оал аз,— аьлар нов. Кагерманова. ХIаьта бригада коллектива цIерах дош а делар цо, кхы дIахо йодача хана а тахан шоашка кхаьча доккха совгIат дIахецаргдац, аьнна, бригада членаша гIулакх деча 770 гектарах хIаране тIара 60 центнер фуалъяьха хьажкIаш кхее аьнна денна дош ССКП XXII-ча съезда сийна кхоачашдергхилар а дийцар цо.

Цу доккхача цар дегаш гIоздаьннача дийнахь бицбаланзар уж цар шефаш болча Грознерча нефтемаслозавода болхлошта а. Цигара енаяр сакъердаме концерт а дахьаш художественни самодеятельноста коллектив. ЧIоагIа раьза хилар юрта боахама къахьегамхой шоай шефашта, хIаьта царна доккха баркал а аьлар цар.

Г. ЗАКРИЕВ.

МОСКВА ТАХАН. СССР халкъа боахама карагIдьннарий Выставке. Л. Великжанина сурт. ТАСС фотохроника.

БАЛХАШ СИХДЕННАД

ТIехь-тIехьагIа сихлуш латт ка бола ялаташ чуэцара балхаш Наьсарен района «Назрановский совхозе. Дийнахь а бус а ца соцаш болх бу комбайнераша, жаткай машинисташа. Къаьстта сихденнад ялаташ чуэцара балхаш. Яндарерча, Пхьилекъонгий - Юртарча, Аьлти-Юртарча, БурокIалхарча отделенешка.

Лоаццача хана 300 гектара тIа дIабийна мукх хьакха а баьнна хIанз из оардаш ба Яндарерча отделенера механизатораш. Къаьстта дика къахьег жатка машинисташа Часыгов Татарханеи Ганижев Османеи. Нормах хIара сменах 16—17 гектара тIара ялат хьакха дезача 20—25 гектара тIара хьокх цар. Массаза а шоай нормаш тIеххоачашъю ялаташ оардаш болча комбайнераша вежараша ХамхоевгIар Махьмадеи Юсапеи.

Дерригаш а массехк ди мара дац Пхьилекъонгий-Юртарча отделене механизатораш ялат чуэца болабенна. ХIаьта а лоаццача хана дикка толамаш даьхад цар. Шоай нормаш массаза а 130—150 процент кхоачашъеш хьабоагIа жаткай машинисташ Мержоев Хасанбики Плиев Османи.

ЧIоагIа новкъостал ду комбайнераштеи жаткай машинисташтеи технически новкъостал дара йолча машино. Дика болх бу цу тIарча механика нов. Джамбуриева.

Цхьабакъда, цхьадола кхоачамбоацараш а да совхоза механизаторий балха юкъе. Царех керттера дараш да комбайнаши кхыйола юрта боахама инвентарьи лерттIа тоаяь ца хилар. Из бахьан долаш хела саца латта езаш хул техника. Дукха я искрогасителаш йоаца техника Пхьилекъонгий-Юртарча отделене. Цудухьа хела комбайн е трактор балха араялийтац пожарни инспектора, хIаьта цу гIулакхо хIанзара лоархIамера ха а йоаю.

Ала дезаш да Наьсарен АТХ кулгалхоша цу ялат чуэцача лоархIамерча гIулакха юкъе эсала дакъа лоацилга. Ялат цIаувза кхашка хьаяхка езарех ерригa автомашинаш ягIац, хIаьта тIехьайисе а ух уж. Иштта, 28-ча июне Яндарерча отделене Iийрийна 6 сахьат даьлча яхка езаш хинна машинаш сайрийна ялх сахьат даьлча мара яханзар, 29-ча июне — Iийрийна 10 сахьат доалаш. Уж кхоачамбоацараш дIадоахе ханнахьа а ца дойташ а деррига ялат чуийца барбга совхоза механизатораш.

Р. НАУРБИЕВ.

ССКП обкомеи Нохч-ГIалгIай Министрий Советеи

Кагерманов Оалхазара бригадана—цIе байракх

БIаьстан юхье хIамаш дIаювш машинно-тракторни паркаш пайда дикагIа эцар а дIайийнача хIамашта деш дола гIулакх дика вIаштIехьдаккхар а духьа бригадаша лаьцача социалистически яхьа итогашка а хьежа, хьалхаяьннача тракторни бригадана карара кара тела ЦIе байракх хьожае аьнна соцам баьб ССКП обкома бюроси Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои.

ССКП обкомеи Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи карара кара тела ЦIе байракх хьожаяьй хIамаш дIаера план 100 процент кхоачашъяьча Урус-Мартана района «Красноармейский» яхача совхоза тракторни бригадана (бригадир нов. Кагерманов Оалхазар). ДIаювшшехьа а минеральни удобренеш а тохаш 725 гектара тIа квадратно-гнездовой хьисапе, дика дIайийнай хьажкIаш. Квадраташ нийса хиннай. 45 эзар хьажкIа ягIа хIара гектара тIа. 2240 килограмм доагам кходаьд бригадо, 15 говра низ болча трактора лоархIаш 212 гектар кIаьда оахам даьд.

БIаьстан юхье хIамаш дIаювш а дIайийнача хIамашта гIулакх деш а Сунженски района «Победа» яхача колхоза тракторно-полеводчески бригадо (бригадир нов. П. С. Жевненко) дика болх баь хилар белгалдаьккхад.

Сийлен доска

ССКП Надтеречни райкомои райисполкомои могабарах республикански Сийлен доска тIа боах ялаташ чуэцача хьалха латта комбайнераш:

«Гвардейский» яхача совхозера

Эдисултанов В. — 8 балха дийнахьа чуийцай 302 гектар ялата.
Абукаев А. — 9 балха дийнахьа чуийцай 186 гектар.
Эдильбиев Э. — 8 балха дийнахьа чуийцай 152 гектар.
Хаджиев А. — 7 балха дийнахьа чуийцай 160 гектар.
Болиев М. — 8 балха дийнахьа чуийцай 145 гектар.
Гучигов В. — 9 балха дийнахьа чуийцай 164 гектар.
Тазбиев И. — 9 балха дийнахьа чуийцай 164 гектар.

«Надтеречный» совхозера

Джанхотов А.— 9 балха дийнахьа чуийцай 273 гектар ялата.
Висангов Х. — 9 балха дийнахьа чуийцай 246 гектар.
Дурдиев Х. — 9 балха дийнахьа чуийцай 230 гектар.
Ламхаев Л. — 9 балха дийнахьа чуийцай 227 гектар.
Хажмурадов Т. — 8 балха дийнахьа чуийцай 191 гектар.
Хадиев Э. — 7 балха дийнахьа чуийцай 140 гектар.
Дажикаев М. — 8 балха дийнахьа чуийцай 147 гектар.
Аслаханов Н. — 5 балха дийнахьа чуийцай 101 гектар.
Матаев В. — 8 балха дийнахьа чуийцай 171 гектар.
Митаев Х. — 5 балха дийнахьа чуийцай 91 гектар.

ДикагIа йола опыт—кхай тIеи хьайбай боахамеи болх берашка!

ЦхьоалагIча июле болх бе йолаеннай кхай тIеи хьайбай боахамеи беча балха дикагIа йола методаш Iомаеш йола бархI школа. Уж школаш ехкай ССКП обкомеи республика Министрий Советеи соцамах. Iилмана карагIдаьннараши дикагIа йола опыти юрта боахама производствана шерра юкъейоалае аьнна ССКП ЦК-а январски Пленумо оттадаь декхар кхоачашдеча боккха лоархIам болаш хургья уж школаш.

Мичахьа хургья уж школаш? Уж хургья «Красноармейский» совхоза Кагерманов Оалхазар бригадир волча комплексни тракторно-полеводчески бригаде (цу школе Iомаергья хьажкIаши шекара свеклаи лелаяра методаш), «Джалка» яхача совхоза Джамалаев Тата звеньевой волча хьажкIаш лелаеча механизированни звене, «Красноармейский» совхоза свинараш Михаил Лиманови Анна Филимоновеи йолча, Шелковской района Сталина цIерахча колхоза доярка Ефросинья Авилова йолча, «Терский» совхоза воккхагIа вола жа Iу Степан Пасмурнов волча, «Ермоловский» совхоза птичница Нина Олюнина йолча, Наурски района воккхагIа вола жа Iу Фома Плотников волча.

Уж сий дола, цIи хеза, йоккха опыт йола, говза мастераш ба. Республика кхай тIеи хьайбай боахамеи болх беча дукхача наьха гIулакх а хинна дIаэттай цар опыт. Цхьабакъда хIанз школаш яхкарца вай дергдар дикагIа болча болхлой говзал хьайбай боахамеи кхай тIеи болх беча итташ болча наха планах Iомаяр да. Масала, Кагерманов Оалхазар волча Iомалуш укх шера 60 саг хургва. Царех хIараваp шин хана — дIайийнача культураштa гIулакх деча хана кхаь дийнахьи ялат чуэцача хана диъ дийнахьи Iомалуш хургва.

ДикагIа йолча опыта школашка Iомабала гIоргба совхозий болхлой, колхозхой, звеньевойш, бригадираш, отделеней, фермай, боахамий кулгалхой, партийнии советскии органий болхлой. Iомалуча хана цар болх бе безаргба шоаш Iомаберашца цхьана звеношкеи бригадашкеи.

Декхар латт тIехьа а ца тетташ дикагIа йолча опыта школаш вIашагIтохарах, цу школашка ханнахьа Iомабала нах бахийтарах, Iомалуш барашта лерттIа чуIе моттиги кхы эша хьали хилийтарах.

Республика юрта боахама Министерство декхарийла я занятеш яра рекомендацешцеи методически указанешцеи школай кулгалхой Iалашбе, нах Iомабара балха тIахьожам лоаттабелга вIаштIехьдаккха.

Цу тайпара, дIайолаеннай дикагIа йола опыт йоаржаяра цхьаькха Iалаьмате дика форма. Партийнии советскии организацеш декхарийла я цу форман чIоагIа терко е, цу форма дикалах бизза пайда эцаргболаш новаторашта—хьехархошта мамогга новкъостал де.

Школашка Iомабенна цIабахача, шоаш Iомадаьр беседаш еш а болх беш а цар дIалургда шоаш бахийтача колхозашкеи совхозашкеи бIаьш болча шоай новкъосташка. Царех хIараваp, ше цIавахача, декхарийла ва ше Iомаяь керда опыти кердадари шоай кхашка, фермашка болх беш чехка юкъедоаладе. ТIаккха Iомадаьр пайдане хургда ССКП XXII-ча съезда сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара.

Ка бола ялаташ чуийца доалаш латт

Семилетка кхоалагIча шера эггара хьалхарчарца ка бола ялаташ чуэца болабелар наурцаш. Ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча деношка шоай хинна дика темпаш кхы лаьгI а ца йолийташ, уж чуийца бовла боахк Наурски района механизатораш. Гурахьа дIайийна культураш хIара денна эзар совгIача гектара тIара хьакха а хьекхе, хьалъэц цар.

Шера йола пачхьалкхенна ялат дIадалара план ханал хьалха кхоачашъе аьнна, ССКП XXII-ча съезда сийна шоаш тIаийца декхар сийленца кхоачашду наурцаша. Механизатораша денна дош харц хилац. Йиъ гаргга норма кхоачашъеш механизатораш ба районе. Хьакхари ардари къаьста а долаш ялаташ чуэцара вай Нохч-ГIалгIай республике эггара хьалхара моттиг яьккхай «Терский» совхозе меттел ерригача районе а цIи хеза волча механизатора - тракториста Вострикова Николая. Цо хIара денна 70 а кхы дукхагIа а гектара тIара мукхи кIаи хьокх. ХьаIомаде мегаргдолаш дукха гIулакхаш доахк лу дикача механизаторах. Цун опыт шерра яржаш латт района механизатораштa юкъе. Дика къахьег «Россия» яхача колхоза комбайнераша Тарасов Тимофейси Шевченко Павелеи. Хьекха улла кIа хьалъэцаш йолча шоай комбайнашца хIара денна 35—36 гектара тIара кIа оард цар хIаране, нормах 18 гектара тIара арда мара ца дезача. Болх дукха барал совгIа, цар щIена а бу из. Цар комбайнаш чакхъяьннача хьалэцанза ка бисац.

Районе дикагIа бола хьажкIаш лелаераш лоархIаш ба Ленина цIерахча колхозера вежарий Солнышкинар. Шоашта болх дика бовзаш хилар хьахьокх цар ка болатлаташ чуэцача а. Оасарах хIама доацаш щIена да цар хьажкIий кхаш, ка боаккхаш латт хьажкIаш.

— Ка бола ялаташ ханнахьа чуийца дахара мара кхы хьажкIий уйла е езаш хIама дац тха, — йоах Н. Солнышкина.

— Ши жатка вIашагIа а йийза хьокхаргда аз ялат, — аьлар цо ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча дийнахьа. — ТIаккха мукъа яргъя доакъар кийчдара, шозлагIа дIаювча культураштa лаьтта ахара чIоагIа эшаш йола цхьа трактор.

Нов. Солнышкина енна предложени хьал а лаьца, шишша жатка вIашагIийиза болх бе болабелар района дукхача боахамашкара механизатораш.

Масса оагIорхьара керда хьадаьннача ялатех етта йола автомашинаш ух Наурски района ялаташ дIачуийдеча пункте. ХIара денна эзар тонн гаргга ялат дIалу пачхьалкхенна районерча колхозашеи совхозашеи.

Пачхьалкхенна ялаташ дIадалара районе хьалхара моттиг яьккхай «Россия» яхача колхозо. 4700 центнер совгIа а луш, пачхьалкхенна ка бола ялаташ дIадалара план 29 июне кхоачашъяьй колхозо. Цу гIулакха цул дукха тIехьайисаяц Ленина цIерах йола колхоз а. Районе эггара боккхагIа барех ба из боахам. Ерригача районо яла езача юрта боахама продуктех 40 процент гаргга яраш цу колхозо яла езаш я. Пачхьалкхенна ка бола ялаташ дIадалара план кхоачашъяь яьннай из хIанзале. Ялаташ чуэцара дола деррига балхаш дика кхоачашду колхозо. Ялаташ чуийца далларца аргIаш лу чах, юртбоахама техниках дийнахьа а бус а ца хаддаш пайда эц. Дийнахьа ялаташ чуэцаш а, чах аргIаш деш а, шозлагIа юв культураш дIаювш а хул, хIаьта бийсанна лаьтташ оахаш а кхашкара ча Iоъарадоахаш а хул.

Из болх дика вIаштIехьбаьккхаб «Россия» яхача колхозе. Цига хIанзале а 750 гектара тIа шозлагIа юв культураш дIайийна баьннаб, ялаташ аьрда даллрца хьалду аргIаш.

Пачхьалкхенга ка бола ялаташ доххара шера йола план кхоачаш а яь, кхы а ялат дохка лаьрхIад района къахьегамхоша.

А. ПРОКОПОВ, Наурски района заготовкай керттера инспектор.

ХЬАЖКIАШТА ГIУЛАКХ ДУ ДЕШАРХОША

Советское яхача юртарча № 12 йолча ворхIшерарча школа дешархой производственни бригадаш шоаш лелае хьаийцача 10 гектар йолча кхай тIарча хьажкIашта оасар даь баьннаб.

Цига болх баьб 5—7 классашкарча дешархоша. Берригаш а бригаде дакъа лоацаш 25 дешархо хиннав.

Къаьстта дика болх баьб хьажкIашта оасар деча Картоева Марема. Цо массайолча хана дийнахьара норма кхоачашйора. Дика къахьийгад 5-ча класса дешархоша Хашиев Османа, Картоев Махьмада, Яндиев Iисас, Стариченко Леняс, иштта кхыбараша а. Цар массанеша а шоай балха нормаш кхоачашъяьчул тIехьагIа новкъостал даьд шоашца боахкача новкъосташта а.

Шоай хьажкIашта оасар даь а баьнна «Ингушский» совхоза новкъостал деш ба уж хIанз. Цхьабакъда, совхоза кулгалхоша йоагIача тайпара йоакхо яц дешархошта. Во вIаштIехьдаьккхад царна хий хьатIаккхахьара гIулакх.

А. ПАРМАКСИЗ, ВЛКСМ МагIалбика горкома школай отдела заведующи.

АГИТКОЛЛЕКТИВ—ЯЛАТ ЧУЭЦАЧА

Гудермесски районерча «Дружба» яхача совхозо парте XXII-ча съезда яха йоаггIача тайпара накъа яхар духьа лаьцача социалистически яхье а яьнна, доккхий декхараш тIаийцад.

ТIаийца декхараш кхоачашдар духьа шерра къовсам баьржаб совхоза кхашка.

Дика вIаштIехьдаьха дIадоладир совхоза ялаташ чуэцара балхаш. Из болх бергболча наьха дика коллектив кийчъяьй совхоза партийни организаце. Отделенешка совещанеш а еш, комбайнераша, машинисташа, трактористаша, шоферашa хаьдда декхараш тIаийцад. ХIара агрегато болх бергбола участкаш белгалъяьй, царна машинаш хьожаяьй. Кхашкарча станашка кхача кийчбу буфеташ яхкай. Къьстта чIоагIа йоакхо еш кийчъяьй цIе уголокаш. Цига ладувгIа радио я, хьаштдолчча юртбоахама дешах лаьца деша газеташ, журналаш, брошюраш да. Укхаза хан-ханнахьа арайоах ялаташ чуэцача хьалха латтараш бувцаш, цар балха опыт дIа-юха йовзийташ йола къахьегама листокаш. ХIаьта лозунгаша къахьегамхой тIахьех: «Даха доаггIача тайпара накъа гIоргда вай ССКП XXII-ча съезда!», «Дерригa низаш оарцагIдоахаргда вай ялаташ чуэцара!», и. кх. дI. Цар тIахьехам хьаллаьцаб совхозерча дуккхача дикача наха. Из болх чакхбаккхара доккха новкъостал ду шоай болх цIена кхоачашбеш а наха юкъера агитмассови болх лелабеш а болча агитатораша. Ялаташ чуэцача беча балха тIа партийни организаце гIончий ба уж. Уж ба безам тIа а бахийта кхашкарча станашка цIе уголокаш кийчъяьраш, къахьегама листокаш арайоахараш, беседаш ераш, газеташ дешараш, дуккха кхыдола балхаш дераш. Керттердар да, ялаташ чуэцача хьалха латтарий опыт денна йоаржа а еш, балка тIа дика хьокхамаш дахара, сихагIа ялаташ чуийца дахара, ялаташ ца доадайтара, доккхий хьувкъамаш дахар духьа толаме къовсам лоаттабара комбайнерашта, трактористашта, шоферашта, хьажкIаш лелаерашта агитатораша новкъостал деш хилар.

Ялаташ чуэца доладалалехьа совхоза партийни бюроси отделеней парторганизацешеи коммунистех, комсомольцех, парте боацача производстве хьалха латтарех бола дикагIа кийчбенна новкъостий юкъе а бахийта агитколлективаш чIоагI а йир, уж новкъостий лоархIамегIа йолча участкашка дIа а оттабир. Агитколлективана кулгалдеш волча совхоза партийни комитета секретара нов. Голубева а совхозерчеи отделенешкарчеи лакхерча гIулакхаш тIа болча болхлоша а агитатораштa йовзийтар ялаташ чуэцара оттаяь план, балха нормаш, къахьегамах мах телара йола керда условеш, кхы тайпа материалаш.

Механизатораш балха ара а балалехьа агитаторaша царна дIайовзийтар ялаташ чуэцаш деча балхашта оттаяь планаш, хIара балха йола нормаш, къахьегамах мах телара керда условеш, дIахайтар лоацчача хана а доа ца деш а ялаташ чуэцар мелла лоархIам болаш да. Цу гIулакхо дикка оарцагIбаьхар механизатораш, шоашта тIалатта гIулакх бехктокхаме хиларах, оттаяь балха нормаш тIехкхоачашъяр материальни гIойле йолаш хиларах кхетабир уж.

Ялаташ чуэцача хьалхарча деношка цхьадараш вIаштIехьдацар. Цхьабола механизатораш балхаца дика безам болаш бацар, брак йора, хIаьта цхьабола болхлой балха вIалла ара а балацар. Агитатораша, къьстта а Сулейманова, бала боацаш дитанзар уж гIулакхаш. Цун шийна къьстта тетрадь да, хIара механизатора балха итогаши дикали язъяь ца Iеш, ялаташ чуэцача къьстта белгалйоалаш йола цар приемаши шийна зеденна хIамаши, хIаьта иштта кхоачамбоацараши дIаяздеш, цо дикагIа йола опыт дIайоаржаю, массанена а йовзийт из. Юкъе йовкъаш а йоахкийташ мукх во хьокхар комбайнера Мусаева, ялат Iо а ухийташ, хьувкъам лохболийтар, цо аьрдача хIара гектара тIара 9 центнер мара мукх балацар, цу участка тIара комбайнера Бухадиева хIара гектара тIара 11,6 центнер йоаккхаш хиннача. Агитатора Сулейманова Мусаевца доттагIал тIехь къамаьл а деш, цунна дIадовзийтар цун кхоачамбоацараш, дIакхетавир из, нагахьа санна цо хIанз санна ялат чуэце хIара бIаь гектара тIара 200 центнер ялат пачхаьлкхенга дIа ца кхоачаш дусаргхиларах а цо хьийгача къих хIара яькха центнер лоархIаш телаш бола мах лохлургхиларах а. Бухадиева болх мишта бу хьажа аьнна хьехам бир цо цунна. Мусаева дIалийцар шийна даь хьехар, балхацара ший гIулакхаш хийцар цо: шоллагIча дийнахьа денз 12 центнер яха ваьлар из, хIаьта цо чуийца кха цIена а хулар.

Совхоза шоллагIча отделене балха арабоалаш бацар Сакаев Рашиди Чикалов Хьусейни, хIаьта Абдуллаев фурашкаш тегаш вар. Агитатора Абусаидова чIоагIа болх бир тунеяццашца лоаттабеча къовсама хьакъехьара РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указ дIадовзийташ, цо дийцар, ханнахьа ялат чуэцар, хьажкIаши шекара свеклаи кхеяр, хIара болхлочо цу гIулакха хьега къа мелла лоархIам болаш да. Из болх цо бар бахьан долаш уж болхлой меттел, бераш долаш бола дуккха кхалнах а арабаьлар балха.

Ка бола ялаташ чуэцаш шоаш боллашехьа а, тIагIертта къовсам лоаттабу совхоза къахьегамхоша хьажкIаши шекара свеклаи хьувкъаяр духьа. Дика гIулакх деш хьалкхею 1500 гектара тIа дIайийна хьажкIаши шекара свеклаи. Балха тIа къьстта белгалъювл Гузуев Хьасана, Батаев Хьамзата, Насуханов Баче кулгалду хьажкIаш лелаерий звеноаш. Укхаза а шоай пайданера гIулакх деш ба агитатораш. ДикагIа йолча звеной балха опыт дIайоаржаю цар.

Ялаташ чуэцача боккха болх бу совхозеи ССКП райкомеи лектораша. Цар лекцеш еш ССКП ЦК январски Пленума решеней хьакъехьа, вай правительства арахьарча политика хьакъехьа, вай парте XXII-ча съезда накъа баха мохк мишта кийчлу дувцаш. Фельдшер волча лектора Н. Д. Лавренкос медицински дешаш дувцаш лекцеш еш.

Шерра пайда эц радиохи литературахи. 15 июне Н. С. Хрущева радио чу гIолла къамаьл дарах хоам хилар, хIаьта 16 июне Iурра агитаторашеи лекторашеи кхашкарча къахьегамхошта дийцар Советски правительствана керте латтачо даь къамаьл.

Культура болхлой а ух кхашкарча станашка. Массайолча станашка концерташ оттадир районни культура ЦIен агитбригадаша.

Совхоза партийни бюроси отделеней парторганизацешеи кхетамца лелабу агитколлективайи агитаторийи болх.

С. ВАРЛАМОВ,
А. ЗАБИЯКО.

Хьонхаме къахьег агитатора

Надтеречни района «Надтеречный» совхозе дикагIа лоархIаш хьажкIаш лелаерхо ва Музыкаев Увейс. Укх шера массарел хьалхагIа йистеваьлар из 125 гектара тIа дIайийнача хьажкIашта де мел дезаш хинна гIулакх даь.

ХIанз массарел дикагIа толамаш а доахаш хьалхле лелаю Увейса мукх хьоккхача. ХIара дийнахьа 47—48 гектара тIара ка бола ялат хьокх цо.

Дика механизатор хиларал совгIа агитатор а ва Увейс. Каст-каста балха мукъаваьннача хана вай мехкара а доазол дехьарча пачхаьлкхенашкара а керда хоамаш дувцаш беседаш ю, газеташи журналаши деш, иштта кхыдола гIулакхаш леладу цо. Цу гIулакхо чIоагIа новкъостал ду балха нормаш тIехкхоачашъе, къахьегама дисциплина телха ца ейта.

Цул совгIа производстве хьалхара моттигаш лелаерий опыт ювцаш, дисциплина телхаеращца къовсам лоаттабара йола къахьегама листокаш арайоах совхоза кхашка, кхай тIарча станашка, иштта кхыйолча моттигашка социалистически тIахьехамаш тIадолаш лозунгаши плакаташи хьалтехад Музыкаева.

ХIанз совхоза кхыбола механизатораш санна ССКП XXII-ча съезда сийна хIара гектара тIара ялатийна лаьрхIа 65 центнер хьажкIаш чуэца тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара къовсам лоаттабеш ва агитатор-механизатор.

Р. МУРТАЕВ
ВЛКСМ Надтеречни райкома секретарь.

АХ ШЕРА ПЛАН ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯЬЙ

Дика къахьегаш хьайоагIа Грознерча Центральни ремонтно-механически завода коллектив коммунистически къахьегама коллектива сийлен цIи яккхара. Ах шера план кхо ди хьалха, 27 июне кхоачашъяьй завода коллективо.

Къьстта дика болх беш я механо-сборочни цеха коллектив. Цу цехе тайп-тайпара продукци хьаю, буровикашта керда техника а, цул совгIа юрта боахама машинаш а ю. Масала, юрта боахаме эшаш йола кхоъ пастоприготовительни машин, трубаш тIайотташи тIера Iойоахаши йола «синхронни трубопогрузчик» яха ши керда машин яьй цар дукха ха йоаццаш.

Ах шера йола план цеха коллективо 10 ди хьалха, 20 июне кхоачашъяьй. Коммунистически къахьегама бригада сийлен цIи лелаеш я нов. В. Розенталь бригадир вола токарий бригада. ХIара дийнахьара норма 150—170 процент кхоачашъеш къахьег бригада членаша нн. Гейкина, Федичкина, иштта кхыбараша. Бригада членаша коммунистически хьисапе ийду алапи. Из мишта аьлча, шоаш хьайидеш дола ахча цхьатарра шоайла дIа-юха декъ цар. Дика болх барал совгIа шоай кхетам массаза а лакхбу болхлоша. Цхьабараш сайрийнарча школе дешаш ба, вожаш техникумашка, институташка баха кийчлуш ба.

Иштта, шоай низ ца кхобеш къахьег В. Мацукатов бригадир волча слесарий сборщиктий бригада членаша а. Буровикашта эшаш йола «МСП-2» яха механизмаш хьаеш ба уж.

Цехе шоай рационализатораш ба, масала, укх шин бетта болхлочо Пагасяна кхоъ предложени еннай, хIаьта Мацукатова йиъ еннай. Заводе рационализаце хьакъехьа эттача яхье хьалхара моттиг яьккхай цу цеха коллективо.

Р. ЦИЦКИЕВА.

Тха совгIаташ

ССКП XXII-ча съезда баха боагIача тайпара накъа бахар духьа баьржача патриотически болама юкъе а баха, съезд хьаелла ди тIаккхачалехьа бIаьш тоннаш планал совгIа мехкдаьтта даккха а семилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъе а аьнна социалистически декхараш тIаийцад «Октябрьнефть» НПУ телемеханизированни промысла мехкдаьттахоша.

Къаьнача скважинашка болх байтарца промысла цехашкеи бригадашкеи социалистически яхь а йоаржаяь, производственни толамаш даьхад мехкдаьттахоша — ханал ялх ди хьалха кхоачашъяьй ах шера план а ССКП XXII-ча съезда сийна тIаийца социалистически декхараш а.

Дика къахьег скважинашта лаьттан кIал ремонт еча болхлоша. Цар шоай балха нормаш массаза а 118—120 процент кхоачаш а еш новкъостал ду скважинашка болх дикагIа байта, хIара скважине мехкдаьтта даккхара торонех пайда дикагIа эца, мехкдаьтта дукхагIа даккха.

Дика а барт тайна а къахьегаш я шоллагIча методех мехкдаьтта доахача цеха коллектив. Промысле доаккхача деррига мехкдаьттах 25 процент гарггадар цу коллективо доаккх.

Производственни заданеш дика кхоачашъю скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллективо. Болх ца беш сайца лаьттача итт совгIа йолча скважинашта 1961 шера дика ремонт а яь хIанзале а эзар тонн совгIа мехкдаьтта деннад цо промыслана.

Дуккхача хана денз мехкдаьтта доахаш хьайоагIа къаьна скважинаш — промысле мехкдаьтта дукхагIа даккхара дола кхоачамаш да. 1961 шера цу кхоачамех пайда эцара тIадерзадаьд коллективо ший деррига низаш. Къаьнача скважинашка ши бIаь совгIа геолого-технически мероприяти чакх а яьккха, ши эзар тонн совгIа кхы тIа а мехкдаьтта даьккхад цо. Уж кхоачамаш мел доккхий да ховргда № 53—25 йолча скважинага хьежача. Хий чудиллар бахьан долаш сеца, ремонт ярга хьежаш латташ дукха ха яьккхар цу скважино. Март бетта тоа а яь, болх бе йолаялийта из скважина хIара деннеи бийсаннеи кхоккха тонн мехкдаьтта тела йолаелар. Ужжамо балхаш а даь юхаметтаоттаьяьча №№ 91-17, 33-8, 122-14 йолча скважинаша а промышленни мехкдаьтта тел.

Уж толамаш дахара керттера бахьан да къахьегам дика вIаштIехьбаккхар. Болх беш йолча скважинашта телемеханизаци яро дикка лоацийир скважинаша сеца латташ йоаккха ха, дуккха а дикагIа кхоачашъе яьлар скважинай балха технологически режим, хIаьта из бахьан долаш дикагIа пайда эца баьлар скважинашкарча мехкдаьтта даккхара торонех. Скважинашта телемеханизаци яр дика долга хьахьокх цо промыслана лоаттабу тIахьожам эргабаьккха хувцарои тIахьожам лоаттабу а производственни балхаш ду а болхлой производствана цхьаккха зе а доацаш дикка кIезигбе йиш хилийтарои. Промыслера производствои къахьегами кердача тайпара вIаштIехьбаккхаро къахьегама овсарле лакхйир. Из бахьан долаш укх шера пхе бетта планах цаьрхIачул 4,3 процент дукхагIа лакхъелар промысле къахьегама овсарле. Мехкдаьтта тонн яккхарта дIабода мах 4,7 процент лохбаро а къахьегама овсарле лакхъяро а, хIаьта иштта производственни процессашта механизаци яро а укх шера пхе бетта 40 эзар сом пачхаьлкхен ахча кходир.

Цунах хетта ала дезаш да рационализатораши изобретателаши а чIоагIа къахьийга хилар. Укх шера цар еннача 135 рационализаторски предложенех 78 производствана балха юкъе а йихьа, 76 эзар сом пайда баьб.

ХIанз, ССКП XXII-ча съезда накъа баха кийчлуча хана, къьстта чIоагIа яхь яьржай промысле коммунистически къахьегама бригадаши ударникаши яха цIи яккхар духьа. Коммунистически хьисапе даха а болх бе а яха «девиз» промыслерча хIара болхлочун сакхетам чу тIа-тIа дукхагIа кIоарглуш а чIоагIлуш а латт.

Тайп-тайпарча дешара заведенешка деша а ухаш, шоай говзалаш лакхъю промысла мехкдаьттахоша. Дукха болхлой ба хIанз мехкдаьтта техникумеи институтеи тайп-тайпарча курсашка а болх беча кагирхой школашка а дешаш. Дешари болхи цхьана тар а деш, сайрийнарча политехникуме дешаш ба операторaш Авакян, Фролов, слесарь Абдуллаев.

Мехкдаьттахоша керда доккхий декхараш тIаийцад: шера йола мехкдаьтта даккхара план 15 декабрь тIакхачалехьа кхоачашъе, хIаьта ССКП XXII-гIа съезд хьаелла ди тIаккхачалехьа планал совгIа 3500 тонн мехкдаьтта даккха.

Промысла цехашкеи бригадашкеи чIоагIа творчески болх болабеннаб тIаийца декхараш шоаш лаьрхIача ханна кхоачашдар духьа. Мехкдаьтта ца луш сеца хинна къаьнара скважинаш пайда эца йолайолийтаргйола керд-керда торонаш лехаш ба мехкдаьттахой. Дика къахьег мехкдаьтта доахача оператораша Бровченкос, Алиханова, Михайлецкаяс, Кудозова лаьттан кIал ремонт еча оператораша Козлова, Байгироева, Тереца, кхычар.

Хьалхарча ах шера даьха толамаш лох а ца долийташ, ССКП XXII-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта, тIа-тIа дукхагIа мехкдаьтта дахара темпаш сов а йоахаш, керда производственни толамаш доахаргда «Октябрьнефть» НПУ телемеханизированни промысла мехкдаьттахоша, къахьегама совгIаташца накъа гIоргба уж парте съезд хьаеллача денна.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефта» НПУ телемеханизированни промысла керттера инженер.

Оаха яздаьчох хиннар

Совнархоза председатела заместитела нов. П. Павлова хоам бу:

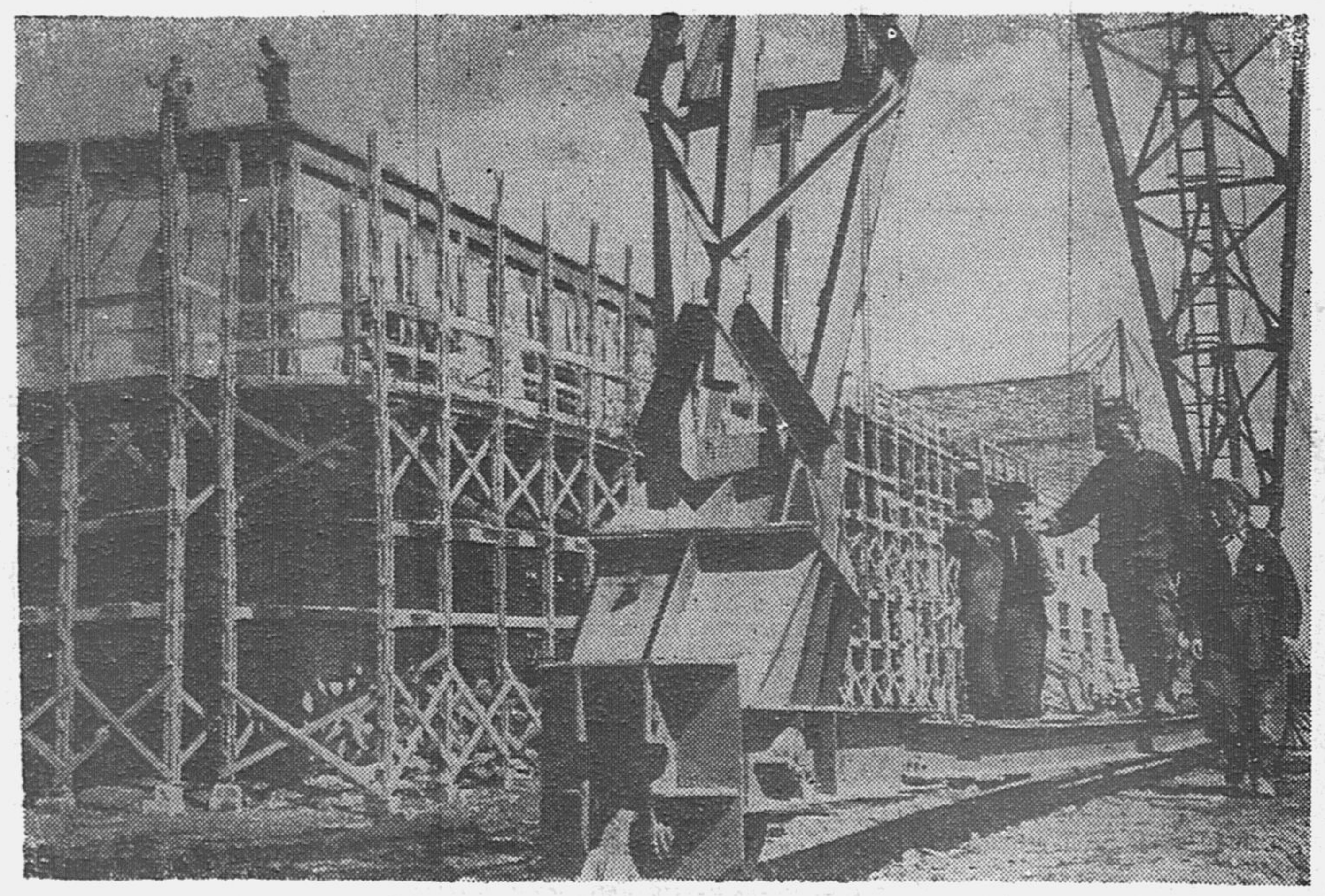
«Укх шера 15 июне арадаьннача № 48 (2569) йолча «Сердало» газета тIа кепа техача «Къонача болхлой йоакхо яц» яхача корреспонденце тIа Стройучилищера арахийцарашка шоай говзалах боаца болх байт, яхаш яздаьд.

Бакъда, царна Iан тIехь шоай говзалах бола болх ца хиларах цар кхыбола болх беш моттиг хиннилга.

ГIишлош ечеи гIишлой материалаш арахецачеи управлене къонача болхлой къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккха гIулакхаш ду.

Стройучилищешкара боагIача болхлошта, уж балха хьа ма ийцданге а, езаш бараштa общежите моттигаш лу».

Камчатка ударни стройке

Петропавловске-Камчатске хьалъеш латт острова тIа эггара хьалхара гIишлой индустре комбинат. Из хьалъю «Камчатрыбстрой» треста. Йоккхача панелех цIенош деча завода кертера корпус ер шу йистедоалаш болх бе йолалургья, хIаьта планах 1962 шера мара болх бе йолаяла яргIацар из. Цига хьаергья 48 квартирах латта цIенош хьадара эша йоккхий панелаши кхыйола оалхаташи.

Сурта тIа: йоккхача панелех цIенош деча завода хьалъеш латта кертерча корпуса здани.

Ю. МУРАВИНА сурт. ТАСС фотохроника.

Халкъа образоване болхлой совещани

Укх деношка Грозне хилар школай директорий, ГорОНО, РайОНО заведующей республикански совещани. Цига республика школаш дешара кердача шера кийчъеш беча балхах йола доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра заместитела нов. Умарова.

Ше еча докладаца къоаггадаь белгалдаьхар цо дIадахача дешара шера даь балхаш а царца хинна кхоачамбоацараш а, хIаьта дIахо йодача хана балха юкъера цу тайпара кхоачамбоацараш дIадахара гIулакхаш а дийцар докладчика.

Доклад чакхъяьнначул тIехьагIа совещане къамаьлаш дир Грознерча ГорОНО заведующе заместитела А. Ларионовас, Советски райОНО заведующе нов. Макалова, Гудермесерча школа-интерната заведующе нов. Шлычковас, Ачхой-Мартановски РайОНО заведующе нов. Акименкос, Каргалински районни школа директора нов. Радченкос, иштта кхычар.

Совещане белгалдаьхар укх шера а тIадоагIача шерашка а вай республикера школьни учрежденеш махулла сихагIа гIишлош еча управленеша хьалъяь яха езилга. ХIаьта хьалхагIа ходенна кхоачамбоацараш кхы хила йиш йоацилга, вай республике наьна мотт дикагIа хьеха безилга. Цу гIулакха школай директораша, ГорОНО кулгалхоша къьстта терко тIаяхийта езилга.

Совещане къамаьл дир ССКП Нохч-ГIалгIай обкома Iилмайи школайи отдела заведующе нов. Новиковас.

Т. КЕРИМОВА.

Совхозий партийни организацей тешаме гIончий

ССКП Уставо производственнии торговии предприятей, колхозийи совхозийи юххьанцарча партийни организацешта бокъо еннай администраце беча боахама балха тIахьожам лоаттабе. Цо предприятей болх тоабара бола цар лоархIам а бехктокхам а лакхбу. Цхьабакъда, практико хьахьекхад, администраце беча боахама балха тIахьожам лоаттабе аьнна шоашта еннача бокъонах дуккхача юххьанцарча партийни организацеша пайда эцаш ца хилар. Хьалха хинна тIахьожама организационни формаш ССКП XXI-ча съездо оттадаьча декхарашка хьежжа яцар. Производственни планаш кхоачашъяра итогий хьакъехьа боахама кулгалхошка ла а дийгIе чакхбоалар тIахьожам дукхагIча хана, хIаьта предприятей балхацара дуккха лоархIаме дешаш партийни организацеша ца зувш дусар.

Цу доллача хIамай лоархIам а баь, ССКП ЦК 1959 шера 26 июне соцам бир «Производственнии торговии предприятей юххьанцарча партийни организацешта юкъе предприятей администрацеша деча боахама балхашта тIахьожам лоаттабара йола парторганизацей бокъо чакхйоахаргйола комиссеш вIашагIйохкара хьакъехьа». Юххьанцарча партийни организацей бехктокхам лакхбар духьа ССКП ЦК декабрьски (1959 ш.) Пленумо из соцами комиссей хьакъехьара положении совхозий партийни организацеш а чулоацаш хийла аьнна оттадаьд.

Администраце беча балха тIахьожам лоаттабара йола юххьанцарча партийни организацей бокъо чакхйоахаргйола комиссеш вIашагIйохкара хьакъехьа ССКП ЦК баьча соцамои комиссей хьакъехьарча положенеи къьгта белгалъяьхар тIахьожам лоаттабара йола организационни формаш, дуккха партера нах цунна юкъеоза йиш хилийтар, тIахьожам лоаттабара гIулакх тоадир.

ССКП ЦК соцам арабаьнначул тIехьагIа вай республике тоъал дукха болх баьб комиссеш вIашагIйохкаш. Юххьанцарча партийни организацешка 538 комисси вIашагIъеллай, царех 333 промышленни предприятей гIишлойи парторганизацешка а 100 комисси совхозий парторганизацешка а.

ЦIенхаштта уйла яьй партийни организацеша партеи правительстваи директиваш бокъонца чакхъяха ховргдолча болхлошта, гIулакхерча наха, инженерно-технически болхлошта юкъера дикагIа кийчбенна, шоаш хьалаьцца никъ дIачакхбоаккхаргболаш, хьинарегIа бола коммунисташ хьакъоастбара а уж комиссешта юкъе харжара а. Комиссешта юкъевоагIаш 2331 саг ва, царех 1067 болхлойи 760 юрта боахама специалисти ва. Комиссей членаш — уж ба пачхаьлкхени халкъеи хьашташ кIоарга кхетадеш, кхоачамбоацарашца а пачхаьлкхен дисциплина телхаеращца а машар хургбоацаш, партийни эхь доадергдоацаш, пачхаьлкхен хьашташ телхадеш хуле тIехбаргбоацаш, кхоачамбоацараш кхайла кхухьаргдоацаш бола новкъостий.

Дуккхача совхозий партийни организацешка вIашагIъехкай производство дегIайоалаяра а пачхаьлкхенга юртбоахама продукташ йохкара а планаш кхоачашъяра, продукци дикагIа хилийтараи из яккхарга дIабода мах лохбараи, юртбоахама техниках пайда дикагIа эцараи совхозни производствана механизаци яраи, механизации хьалха латта методаши юртбоахама производствана юкъекхахьараи, лаьттаех пайда дикагIа эцараи лаьтта леладара культура лакхъяраи тIахьожам лоаттабертбола а кхыйола а комиссеш.

Юртбоахама производства хьаддача участкашта тIахьожам лоаттабу комиссеш вIашагIйохкаро юххьанцарча партийни организацешка йиш хилийтар предприяте администраце балхах сихагIа кхета, производство кIоаргагIа Iомае, керда пайда эцанза йиса торонаши кхоачамаши гучадаха, планаши декхараши кхоачашдара новкъарленаш еш дола гIулакхаш дIадаха, партийнии пачхаьлкхени дисциплина цIена кхоачашъяйта.

Хьожаргда вай халача балха процессашта тIахьожам лоаттабеча Гудермесски совхоза парторганизацерча комиссега. 5 саг ва комиссена юкъе. Цун председателалла хержар дика опыт йола механик, совхоза къаьнара болхло нов. Шерстюк, членалла хержар хьакхарч лелаеча ферма заведующи нов. Загоруйко, тракторно-полеводчески бригада бригадир нов. Батаев, шофер нов. Шамурзаев, персональни пенсионер нов. Гречкин. Хьайбай фермашка механизаци яра дош бокъонца Iома а даь, дуккха пайдане предложенеш елар комиссе. Партийни бюроси боахама кулгалхошеи хьал а лаьца, уж предложенеш чакхъяха болабелар. Лоацчача хана механизаци йир хьайбаш леладеча цхьоалагIча ферме доахан деттача, доакъар кий телача, кхо доаккхача а, дIакхухьача а. Болхлоша гIад а баха хьаллаьцар, оборудовани хьаккхачарга ца а хьежаш, тховнаца боаллача наькъа оборудовании кхо аракхухьа транспортери воай низаца кийчъергья вай, аьнна комиссе енна предложени.

Гудермесски района «Дружба» яхача совхозе болх беш ши комисси я: цаI — юкъарча хьайбашкара йоаха продукташ лакхъярга хьожаши вож — юртбоахама культурай хьувкъам лакхбарга хьожаши. Комиссешта юкъе 10 коммунист ва. Царна кулгалду юртбоахама специалисташ болча новкъосташа Бакалдинеи Ермолаевеи. Хьайбай а лаьттанцарча а боахамашкара цIенхаштара кхоачамбоацараш гучадаьхад комиссеша.

«Надтеречный» яхача совхозерча продукци яккхарга дIабода мах лохбараи деш дола балхаш дикагIа хилийтараи тIахьожам лоаттабеча комиссе (председатель нов. Нурадиев) гучадаьккхад цхьаболча совхозеи отделенеи кулгалхошта социалистически рузкъа лечкъадар ховш хиннилга, из бахьан долаш совхоза доккха зе хулаш хиннилга. Комиссе еннача предложенех партийни собране совхоза директора тIадиллар совхоза рузкъа лечкъадара бехке бола нах балхара дIабоахилга а бехктокхаме озилга а. Цу комиссе гучадаьккхар цхьаболча учетчикашеи кхыча бехктокхамерча балхаш тIарча нахеи 28 эзар сом ца даьча балхашта яздаь хилар. Из гучадоаккхаш оттаяь материалаш партийни бюрос йийца а йийца, совнагIа ахчаш яздара бехке бараштa тaIазарaш дир.

Дувца йиш йолаш дуккха дика хIамаш да Грозненски района совхозий партийни организацешкарча комиссей балхаца.

Цунца цхьана дукха кхоачамбоацараш а да комиссей балхаца, парте райкомашеи юххьанцарча партийни организацешеи царна кулгалдеш беча балхаца. Цу кхоачамбоацарий керттера бахьан да, цхьайолча партийни организацеша комиссей членаши председателаши цIенхаштта хьожаш хержа ца хилар. Балхах ца кхеташ бола новкъостий комиссешта юкъе ахийта моттигаш а я. Ачхой-Мартана района Самашкински совхозе хьалха латта опыт производствана юкъеяхьара тIахьожам лоаттабеча комиссе председателалла хержача нов. Иванова ший етт, совхоза долга ховшше а жа хьа а ийца царех хийцаб.

Цхьайолча парторганизацешка комиссешта кулгалде оттабаьб шоай балха шоаш тIахьожам лоаттабе безаш бола коммунисташ. Масала, «Самашкинский» яхача совхоза парторганизаце цхьан комиссена керте латт вокххагIа вола агроном нов. Харламов, Шалински совхозе комиссена кулгал деш ва вокххагIа вола агроном нов. Ильин, Шалински района «Джалка» яхача совхозе техниках пайда дикагIа эцара тIахьожам лоаттабеча комиссена керте латт вокххагIа вола инженер нов. Митин. Уж тайпа моттигаш дуккха а я.

Цхьайолча партийни организацеша нийса вIашагIъехкаяц комиссеш. Наьсарен района «Назрановскийи» «Октябра 40 шуи» яхача совхозашка, Гудермесски района «Джалка» яхача совхозе, дуккхача кхыча совхозашка а цхьацца комисси мара вIашагIъеллаяц администраце беча боахама балха тIахьожам лоаттабара. Фу хул цунах? Цунах хул, парторганизаце шийна тIера деррига гIулакхаш комиссена дIатIа а дехке, совхозни производства лоархIамегIа йолча участкашка администраце беча балха тIахьожам лоаттабе ца а могаш из юсилга.

Комиссеш сов дукха вIашагIъехкаш моттигаш а я. Цхьаццайолча моттигашка социалистически декхараш кхоачашдарга хьожаш йола комиссеш вIашагIъехк. Из гIалат да. Комиссе тIахьожам лоаттабе безар-м декхараш тIаийцача еррига коллектива болх а боацаш, администраце болх ма бий.

Дуккхача партийни организацешка партийни бюрошеи парткомашеи кулгал во ду комиссешта. Из бахьан долаш цхьайола комиссеш болх беш яц. Масала, шоаш вIашагIъехкача дийнахьа денз цхьаккха а болх беш яц Шалински района «Шалинскийи» «Джалкеи» яхача совхозашкара комиссеш. Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхозера комисси ехай, хIаьта Наурски района Ленина цIерахча, «Советская Россия», «Победа», «Терский» яхача совхозашка форманна вIашагIъехкай уж, мадарра аьлча болх беш а яц.

Цхьайолча комиссешеи партийни бюрошеи могийт пачхаьлкхе Iехаяр, къайлагIа хIамаш леладар, боахама планаш кхоачашъярах оттаяьча отчеташ тIа ца даь хIамаш яздар. Иштта моттиг хиннай Урус-Мартана района «Горец» яхача совхозе. Партийни тIахьожам боацилга а ховш, совхоза кулгалдеш хиннача Иноземцева доаца сий даккха гIерташ пачхаьлкхен отчеташ тIа харц хIамаш яздаьд, хIаьта партийни организаце чакхдувлийтад уж. Парте обкома бюрос партера дIаваьккхар Иноземцев, партийни организацена тIадиллар администраце балха лоаттабеш бола партийни тIахьожам чIоагIбелга.

Комиссеша тела предложенеш хьал ца лоацаш, цар яхачун лоархIам ца беш, комиссей членех боахама балхаш кхоачашдеш бола болхлой мара ца лоархIаш бола боахама кулгалхойи партийни бюрой секретараши нийслу. Иштта гIулакхаш леладу Гудермесски района «Джалка» яхача совхоза партийни организаце секретара нов. Ивановеи цу совхоза директора нов. Травкинеи. Комиссе гучадаьха совхозера кхоачамбоацараш дувцаш комиссе председатела нов. Быстрицке деча къамаьлага ладувгIа ха корaягIац царна.

Цхьайолча парткомашеи парторганизацей бюрошеи, комиссеш вIашагIа а ехка, цар балха кулгал во ду. Из бахьан долаш комиссеш харцахьарча наькъ тIа йоал, кхоачамбоацараш дIаяздарца кхоачамбу шоай балхах, къьстта орган а хиле дIаотт, парторганизацена хьалхара гIулакхаш леладу, цхьа доал доацача доакхх гIулакх. Комиссей балхацара уж тайпа методаш харцахьа я, партийни организацена нийсса болх дIахьош йола цхьаьккха орган хулийт цар комиссех.

Комиссей балхацара уж а кхы а кхоачамбоацараш дIадаха деза. Семилетка ханал хьалха кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме комиссеша керттера дакъа лоацаргдола гIулакх де деза. Комиссей болх денна новкъа баха беза партийни комитеташеи парторганизацей бюрошеи. Комиссей болх мамолга тоабелга, цар хьинар совдоахилга партийни организацей лоархIамегIа дола декхар да.

ХIанз юххьанцарча партийни организацешка партийни бюройи парткомийи отчеташи хоржамаши хул. Коммунистий собранешка дукхагIа бувца беза комиссей болх, цар балхацара кхоачамбоацараш гучадаха а уж дIадоахаргдола наькъаш лаха а деза. СовнагIа кхы тайпа партийни гIулакхаш тIадехка метаргдац комиссей членашта, производства хьаддача участкашта тIахьожам лоаттабергбола дешаш Iомаде йиш хилийта еза царга.

Г. СКЛОКИН,
ССКП обкома парторганий отдела заведующе заместитель.

СЕРДАЛО
2-гIа оагI. 2 июль. 1961 шу.

ЯЛАТ ЧУЭЦАШ ЛАТТ

Грозненски района «Советская Россия» яха колхоз 17 июне йолаеннай ялат чуэца. Укх шера цун чуэца дезар 668 гектар кIа, 54 гектар мукх, кхы тайпа ка бола ялаташ да. Из дика ялат ханнахьа а ца дойташ а чуэцара эшаш йола еррига торонаш я колхозага. Ялаташ чуэцача дика къахьег комбайнераша Асхабов ХIарона, Чучаев Нурде, трактористаша Басханов Шаруде, Мадаев Адама, шофера Тарамов ЯрагIе. Цар дика болх барах цIе вымпелаш еннай царна.

Цхьабакъда, цIенхаштта уйла а яь, ялаташ чуэцара кийчбеннабац колхоза кулгалхой. Ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча деношка гучадаьлар комбайнашта ремонт дика яь ца хилар. ХIанз из бахьан долаш цхьацца оатхал тоаеш, сеце латташ массехк сахьат доаккх агрегаташа. Соахка хиннача гIалатий лоархIам а бaь, кийчъяьяц ялаташ чуэцаргдола техника укх шера колхоза механика нов. И. Г. Ананьева.

Колхозе ка бола ялаташ чуийца довларца ча хьагул а деш аргIаш ду, хIаьта укх деношка цига доакъарийна лаьрхIа шозлагIа культураш дIае йолаеннай колхаз.

Кхашкарча станашка общественни кхача кийчбу, массово-политически болх бу, къахьегама листокаш араювл.

Шеко яц механизатораша шоашта тIадиллача декхарех лоархIамбергхиларах а ССКП XXII-ча съезда уж дикача къахьегама толамашца накъа гIоргхиларах а.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

1959-ча шера денз Первомайски района Орджоникидзе цIерахча колхозе Iаьсий леладеш я Оздоева Хьамсат. Укх шера цхьаккха а ца долийташ бIаьннел совгIа Iасилг хьалкхедаьд цо. Дика гIулакх ду Оздоевас ше леладеча Iаьсашта.

ХIанз хьамсарча парте XXII-ча съезда сийна доккхий декхараш тIа а ийца хьинаре къахьегаш я Хьамсат.

СУРТА ТIА: Хь. Оздоева.

С. Хакиева сурт.

ДИКА КИЙЧО ЯЬЙ

Укх деношка республика массайолча районашка ка бола ялаташ чуэцаш латт.

ХIаьта Сунженски района «Заветы Ильича» яхача колхоза кхашка кIа кхачаш латт. Укхаза ка бола ялаташ чуэца болалургба укх деношка.

Колхозе 110 гектара тIа дIайийнай гидуаргаш. Дика хиннай уж, кIана аьлча оасар а кхы мел эшар а ханнахьа даьд царна.

Укх шера хьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе йийнаяр колхоза къахьегамхоша, хьатIаьнна хьажкIаш Iалаьмате дика хиннай.

Дика гIулакх ду колхозе хьажкIашта а кхыча дIайийнача культурашта а. Масала, парте Сунженски райкома секретара нов. Попова йоах, укх колхозербар мо мукх, Сунженски района цхьанна а колхозе хиннабац. Мишта карагIдаьннад царна уж дика гIулакхаш?

Цкъа-дале, колхоза кулгалхоша дика вIаштIехьбаьккхаб къахьегамхой болх. Цул совгIа колхозе дика лел агитационно-массови болх а. Колхозникий шоай радиовещани я. Цу радиоца хIара сайрийна колхоза кулгалхоша а, дикагIа болча колхозникаша а къамаьлаш ду. Шоай къамаьлаца цар белгалдоах кхоачамбоацараш, дIахо де дезараш.

Дика къахьегаш ба нов. Белхароев бригадир волча полеводчески бригада членаш. Масала, Боков РаIасий 72 шу даьннад. Ше болх барал совгIа кхыбарашка а лерттIа болх байт цо. Иштта, шоай низ ца кхобеш къахьег Х. Булгучева, Б. Белхароевас, У. Евлоева, Л. Галаевас, С. Богатыревас.

О. ГАДАБОРШЕВ,
тха собкор.

Республика юрта боахама рационализаторашта карагIдаьннараши цар декхараши

ССКП Центральни Комитета январски Пленумо белгалдаьккхар дIахо йодача хана юрта боахам дегIабоалабара гIулакхаши, хьайбай боахаме долча халача балхашта комплексни механизации электрификации яра приемаши.

ХIанз вай республика юрта боахама болхлоша цIаккха ца хиннача тайпара чIоагIа къахьег юрта боахама продукташ дукхагIа яха, эгтара хьалха дулхи шуреи а йолаш.

Дукхача колхозашкеи совхозашкеи хьайбай боахаме деча халача балхашта комплексни механизаци ю. 1959 шера вай республика рационализатораша хьайбай боахамерча балхашта механизаци яра даькъе шера 170 эзар сом (къаьнара ахча) пайда луш йола 20 предложени мара еннаяцар, хIаьта 1960 шера цар елар шера 1,5 миллион сом совгIа пайда луш йола 100 предложени.

1961 шера ялх бетта даьча лоархIамех рационализатораша шера 200 эзар сом пайда лургбола 90 предложени еннай.

Рационализаторашцара болх дика вIаштIехьбаьккхаб Грозненски шурий совхозе. Цига вIашагIа а елла болх беш я 100 саг юкъе вода рационализаторийи изобретателийи общество. Дукха предложенеш еннай, балха юкъе а йоалаяьй цу обществас. Цу предложеней кертера лостам ба хьайбай боахама халача балхашта механизаци яр. Рационализатораша шоаш хьа а яь болх бе йолаялийтай доакъар дуллар, пастоизготовитель, кхийшкара кхо дIадоаккха приспособлени оттаяьй «Беларусь» яхача трактора тIа, кхай тIа кхо дIакхухьаргдола тракторни соалоз яьй, трактора новкъосталца из Iодоаккхаргдола механизм а яьй.

№ 1 йолча Шурий совхоза рационализатораша дика толамаш даьхад хьакхий товарни ферме доакъар кийчдара а из хьакхарчашта дIададаллара а балха механизаци еш. Из керда хIама юкъе дар бахьан долаш цхьан свинара ший новкъостаца 1300 хьакханна гIулакх де йиш хилар, 7 саг балхах мукъа а воалийташ. Цу совхоза рационализатораша шоай низаца хьайир доакъар вIашагIъэдеш а цул тIехьагIа дIоахдаь доакъар хьайбашта дIалуш а йола хIама. Шоай шефаша материалашца новкъостал а деш, цар хьайир хьалха яьчул йоккхагIа йола доакъар вIашагIъэду кхы а ши хIама. Цу чоалхане йоацача механизаце йиш хилийтар иштта йола хьакхарч цхьан свинарага шийца подсобни болхло а волаш кхабийта.

Коа тIара оалхазараш леладеш деча халача балхашта механизаци яьй Ермоловски совхоза механизатораша. Цар комплексни механизаци яьй 10000 оалхазар леладеча кхий чу деча балхашта. Цу балхех да: доакъар дуллача хIаман тIа доакъар тIадоттар, доакъар диллар, оалхазарашта хий моладар, кхий цIендар. Уж балхаш деш йола еррига оборудовании приспособлении шоай низаца хьаяьй рационализатораша.

Къаьстта хала болх бар хьайбаш лувчадар. Цу балха яь механизаци яцар. Маркхал чуболча кIоага чу чулехка дезар хьайбаш. Iочудовла ца туташ дукха етта езаш хулар царна, кулгашца Iочутетта дезар. Иштта Iазап тIа а оттадаь, лувчадаьчул тIехьагIа деттача доахана шура лаьгIйора.

«Староюртовский» совхозе лаьрхIа майда а яь, насос йоалла душ оттаяьй хьайбаш лувчаде.

Доахан дIачулоаххача яь баьде помещени я. Атта чулоахкалу цу чу доахан, хIаьта кIоага чу лувчадеш кийначул дикагIа а лувчалу.

ХIанз вай колхозийи совхозийи рационализатораша боккха болх бу хьайбай боахамерча балхашта механизаци еш.

«Дружба» яхача совхозе укх шера хьайбай боахаме деча балхашта механизаци ергья къаьстта аьлча кхийшкара кхо дIадоаккхаш транспортераш хургья, электрификаци ергья доахан деттара, кий моладара, доакъар диллара. Цу балхашта йоагIаш йола документаци кийчъеш латт.

Хьайбай боахамерча халача балхашта механизаци еш доккха новкъостал ду колхозаштеи совхозаштеи вай республика промышленни предприятеша. Масала, ЦРМЗ болхлой коллективо совхозашта пастоизготовителаш кийчъе декхар тIаийцад, кийчъяьча пастоизготовителий хьалхара парти совхозашта дIа а яхьийтай. Цу заводо декхар тIаийцад юрта боахаме фермашкара кхо арадаккха а, из кхай тIа дIадахьа а, хIаьта иштта доакъар тIакхахьа а чIоагIа эша 50 тракторни соалоз е.

В. БЕЛОУСОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а совхозий Управлене воккхагIа вола инженер.

Эрсий къаьнарча поэмана баь керда тохкам

Кепа теха арабаьннаб нохч-гIалгIай Iилмахочо Д. Д. Мальсагова язбаь «Игора полках аьнна дош» яхача поэмана юкъера» цхьайола кхетаянза йиса моттигаш» ювцаш бола болх. Советски Iилмахой — литературоведийи филологийи уйла чIоагIа тIаэзар Д. Мальсагова книжко. Иштта хила доагIаш а да из: дунен искусствана юкъе хиннача эггара тамашийнагIа долча цхьан хIаманна— «Игора полках аьнна дош» яхача турпалерча поэмана — XII-ча бIаьшера хиннача эрсий къаьнарча поэзе дикача памятника — хетадаь да из.

Д. Мальсагова книжка чIоагIа лоархIам болаш да эггара хьалха «Игора полках аьнна дош» яха поэма бакъ йолга цо цIаькха а хьахьокхаш хиларах. Цул а совгIа, из чIоагIа лоархIам болаш я кавказски халкъий Малхбоалехьарча славянашца гаьнна хьалха денз айхха бувзамаш хинна хилар цо бакъдеш хиларах а. Нийсача методологически принципах язбаь ба из болх. Iилмахочо ларде лувц Къулбехьен-Малхбоален Русь гаьнна хьалхарча замалахь денз Кавказаца бувзам болаш хинна хилар, хIана аьлча дохкар-эцар ду нах лийнна Китаера, Индера, ЗIамигача Азера Малхбузен Европе а Волга, Дона, Дуная кхаччалцеи кхы дIахои долхаш хинна доккхий наькъаш XV-ча бIаьшеренга кхаччалца йолча хана Кавказа юккъе гIолла чакхдоалаш хиннад. Уж долла хIамаш шоай наькъаца лоаман халкъийи малхбоалехьарча славянийи историна, этнографена, метта юкъе даха дезаш хиннад. Метташ вIаший нийсдарца тохкам беш лоаман халкъаша ледаьча метташкарча къамий дешашка а хьежа, Д. Мальсагова кердагIа бола никъ хьех «Игора полках аьннача деша» юкъера «баьде» моттигаш оалаш йола кхетаянза йиса моттигаш тахкара. Цхьабакъда, поэма авторал совгIа, къаьстта уйла тIаозаш цхьаькха цхьа саг ва — половцаша плен вигачара водаш Игора новкъостал даь вола половчин Овлур.

Бакъда, половчина шийна чIоагIа кхераме хIама даьд, нагахьа санна из бокъонца половчин хиннавале: ший тайпана кхераме а ший дезал хIалак бе а мегаш дола гIулакх даьд цо. Аьлча а, тайпа доацаш хинна хила мегаций из? Половцаш тIакхоачалургбоацаш хинна хила а мег цун тайпа? Д. Мальсагова белгалдоаккх Овлура цIи — поэма тIарча ерригача цIерашта юкъе хувцалуш из цаI мара ца хилар. Ипатьевски летописа тIа Овлурах Лавор а Лавр а аьннад, Татищева Лавер йоах цунах. Вовзанза волча князя Игора новкъоста цу цIерех нийсагIа яр малагIа я хар духьа уйла е мегаргйолаш да. Бакъда, Лавр, Лавор, Лавер яха цIераш эрсий лерго дукхагIа тIаэцаш йолга, хIаьта а, похода юкъе ше дакъа лоацаш хиннача поэма авторо яхар лоархIамегIа да. Половчин дика вовзаш хиннача цо массанечул а нийсагIа йоах из цIи — Овлур. Д. Мальсагова хьахьокх, из цIи Нохч-ГIалгIай мехка лоаман моттигашка хIанз а йолаш хилар: Шолжа йисте Iовлара гIала» яьгIа моттиг я, гIалгIашта йовзаш цIи я Iовлург Дошлакъий-Юртарча Iовлурга-наькъан даь да, Аьлти-Юртара Мальсагов Iовлурга Iиса «ГIалгIай-эрсий словара» тIа М. Г. Ужахова белгалдаьд, Iовларг — маIача сага цIи, Iовлурга-наькъан — тайпан цIи, Iовлар — Iаьхар, и. кх. дI. хилар.

Цу цIера маIан бокъонца гуш да: из «Iай баь Iаьхар ба», нийсагIа аьлча из да субстантированни прилагательни «ссзимний», «иззимний», вешта аьлча «Iай денз хьабола» яхилга —гIалгIаша бусалба ды тIаэцдалца йолча хана, вешта аьлча XIX-ча бIаьшерен дезткъалагIча шерашка кхаччалца дукха яьржа хиннай «Iовлур» яхача деша маIан долаш йола цIераш.

БоагIаш баь соцам ба ер рецензи язъеш бола болх язбаьча авторо бер,— поэма тIара Овлур яхар вайнаьха саг хила тарлу. Игора новкъостал де цун безам хиларо хьахьокх, Овлура нана, Татищева яхачох, эрсе хилар, хIаьта наьна тайпа лоамароша массаза а лоархIаш хиннад, цул совгIа, князя тешамегIа вола новкъост хиннав Овлар (лоамашка VIII-ча бIаьшере баьржаб кераста ды, дукхагIа Тмутараканага гIолла баьржа хила а мег). Из хьахьокх, Игора новкъостал дарах ший тайпанна а дезалашта а хIама тIакхоачарг ма дий аьнна Овлур кхийра ца хиларо а: Овлура тайпа половцаш тIакхоачалургболаш хиннадац.

Цу тайппара, цIаькха а бакъду малхбоалехьарча славяний ерригача Кавказаца айхха бувзамаш хинна хилар. «Овлур» яхача цIера маIан а из хьадаьнна моттиг а гучаяккхаро йиш хулийт поэма бакъ хилар хьахьокха, хIана аьлча XVIII-ча бIаьшера летописа тIа нийслуш йола Лавор яха цIи из яккха еззача тайпара йоаккхалургйолаш хиннаяц. Цу гIулакха ха езаш хиннай вай деношка мара гучаювла ца йолаенна, хIанз а йизза гучаяланза йола, кавказски меттайи малхбоалехьарча славяний Кавказацарча халкъашца хиннача гIулакхийи оамалаш». Цхьабакъда, поэма тIара «баьде», ца кхетаеш йола моттигаш ерригаш а хиннаяц харцахьъяьха. Цхьаццадола хIамаш вай кхетадац, вайна уж ца довзандаь.

Д. Мальсагова ший тайпара йоашх поэма тIара ер моттигаш: «Гаьн тIа Iехаш ягIа див «хIанз лаьтта Iочутоссаелар Див!». Лаьтта чутоссалуш йолча Дива сурт хьахьокха гIерташ шоай мел йолча торонех пайда ийца баьннаб поэмана тохкам баьраш: цхьабараша пирсаьний маIанцара «Диваш», шайтIаш лоархIаш хиннай уж; вокхар — даьла цIи я из яьхад. Дивах бов, йилбаз, русалка, юххера а тушола котам оалаш хиннад, хIана аьлча къулбехьарча славяний меттала див — удод яха оалхазар да.

Цхьабакъда, моллагIча тайпара дувце а, бокъонца нийса лархIа йиш йолаш дац из, дукхагIча хьале тардеш дувц из. Массанел кIезигагIа тара доагIаш маIан да дивах тушола котам я яхар, хIана аьлча бекарга хьисапе йиш лекхаш санна декаш дола из зIамига маьрша оалхазарилг — из бус лелаш доаца оалхазар баьдеча, бIехача половецки низий символ лархIа хала да. Д. Мальсагова язбаьча балха тIа чIоагIагIа тешавеш хьахьокх поэма тIара див кераста дына духьал болча язычество яхача дын символ хилар. Иштта лаьрхIача-м див тушола котам я: «Кавказа этнографе, къаьнарча замалахь дийца, цун халкъашта дицдаланза долча дешаша новкъостал дергда вайна поэма автора яхар кхетаде, цо боккхача художественни низа сурт хьахьокхаш хилар кхетаде»,— яхаш язду Д. Мальсагова, хIаьта кавказски этнографически музее» гIолла цо тохкам барах из чIоагIа бакъ а ва, хIана аьлча цига йоалл Дива къайле.

ТIеххьарча ханага хьакхаччалца вай наха дакъа долаш лаьрхIад оалхазараш, масала, тушола котам даьла оалхазар лаьрхIад, цул совгIа, къажкъайг, голинка, иволга яха оалхазараш, и. кх. дI. Дакъа долаш оалхазар лоархIаш хиннай тушола котам. Низ болча Тушолех а лоархIаш сий деш хиннад цун. Цу даьла храмаш хIанз а йолаш я. Царех цхьаннена хьалхашка —фаллически памятники батах йоаллаш аьшка маска а йолаш бола даьла дахчан кортеи багIа. Из чIоагIа сакъердаме да къаьнарча язычески замах юхедиса, бIаьшерашка, кхыметтел Кавказа лоамашка керастеи бусалбеи дынаш хувцалуш хиннадоллашехьа а дахаш дола хIамаш хиларца. Тохкам беш дукххача литературах пайда а эцаш, Д. Мальсагова хьахьокх, Тушолий язычески культ а цун даькъацара удод а къулбехьенгахьара Центральни Кавказе а кхаьча, XII-ча бIаьшера Къилбаседа Кавказа шаьрача моттигашка, Приазовье, Тиркагара малхбоаленгахьа миштa яьржай. Из культ половцашта юкъе а яьржай, хIаьта ший хана цига «язычества, цун баьдеча, бIехача (язычески), Русена гоама долча половецки низий синоним йолаш а хиннай. Поэма тIарча баьдеча моттига цу тайпара деш дола маIан вай кхоачамболаш лоархI «Игора полках аьннача деша» автора художественни уйла йовзара. Творчески методаца метташ вIаший нийс а деш, Д. Мальсагова кердача тайпара маIан ду поэма укх къамаьлацарча «до кур» яхача деша: «князя Всеслава наха хьехам тел, порядкаш увттаю, хIаьта ше сахиллалца борз санна хьийдда лел; Киевера ваьнна до кур (котамаш Iахале) Тмитуракане кхаьчар; берзо санна сийлахь-воккхача Хорсий никъ тедар цо. Вайна ма харра «до кур» (котамаш Iахале) яхача деша «боргIилгаш Iахале» аьнна маIан даьд, вешта аьлча малх хьалбалале йола гаьнна хьалхара ха хьахьокхаш. Иштта хилча «берзо санна сийлахь-воккхача Хорсий никъ тедар цо» яхар геттара харцахьа да. Д. Мальсагова хьахьокх, вайнаьха метта юкъе «куф» яхилга цхьан тайпан нах бахаш йола поселок, юрт, къаьстта цхьан фух нах баха юрта дакъа хилар.

Половцаш бахача моттигашка а царгара къилбаседенгахьеи, Къилбаседа Малхбузенгахьеи, Къулбехьенгахьеи а «кур» яха тайпа цхьатарра маIан дола дешаш шерра даьржа хилар хьа а хьокхаш, Iилмахочо гучадоакх украински «курень», чувашски «кар», эрсий «курить» (цхьа хIама йоагаяр), иштта кхыдола дешаш вайнаьха «кур» яхача дешаца маIан тара доагIаш хилар. ТIаккха Всеславах дола къамаьл укх тайпара маIан даь хила деза: «Киевера Тмутаракана поселкашка кхаьчар, берзо санна сийлахь-воккхача Хорсий никъ хедабора». Д. Мальсагова язбаьча балха тIа дукха я «Берзо саннa никъ хедабора», «кожаргаш тIа санна вагIар говра тIа» яхараш санна дола а кхы тайпа а теркалъе мегаргйола, поэма меттацара цхьадола дешаш доашхаш йола моттигаш. Балха тIара из тайпа цхьаькха моттиг белгалйоаккхаргья вай. «Лерган дIакъувлар» яха дешаш дувцаш хургда деш дола къамаьл. Цу тIа йоах, Владимир Мономах вувцаш йолча моттигашта яь перевод хувца еза: «...ХIаьта Владимир са хиллалца лергаш дIакъайле хулар Чернигове», (вешта аьлча, Владимира хIара Iурра-Iура дIакъувлар (ший) лергаш Чернигове). Вайна ма гарра, академика А. С. Орлова яь из перевод хала теша везаш я: дика товрг долаш лехача, скобкашта юкъе оттадаьча дешаца ешаш атта я из перевод. «Игора полках аьнна дош» юха хьатIаяздеча хана цхьадола дешаш харцахьдоахаш а юкъедуташ а хувцамаш хинна хиларах, — юхаметтаоттаде дезаш лоархI уж. Ца деш дита мегаргдац из? Перевод яьча къамаьлаца Мономах вIалла тара воацаш язваьв: из денал, сахкетам болаш, тIах аьнна вола тIемахо веха хьувз: Черниговна церган иръеш хиннача тийшаболх боаллача Олега духьалъотта везаш волча Владимира, Олега герза унзарера таташ хьахазар ца дезаш, ший лергаш дIакъийлад. Хила йиш йолаш дий из иштта? Историна ишта вовз Мономах?— Поэма тIара поэта Майкова цу моттига яь перевод зийнай Д. Мальсагова: «Города наIараш Iурра денз ше дIакъувлар Владимира Чернигове».— Поэма тIарча къоаста ца луш долча къамаьла яь из перевод эггара нийсагIа хеталу.— «ХIанз а тIехьа коанаIарашта лалла дехьеи сехьеи ягIача шип бечох доахкача Iургашка (лергашка) гIув чу а увттабеш дIакъувл Кавказе коаnaIараш. Иштта гIув бехкаш хиннаб Эрсий мехка а». Даль Владимира перевод яь кица да: «НиI дика я лергашца, цIа дика да бIаргашца» (вешта аьлча корашца). Уж тайпа «лергаш» да Владимира «дIакъийлараш» а, вешта аьлча, моастагIчун кхерам тIабоагIача хана Iурра денз дIакъийла города наIараш.

Вай бувцаш болча Д. Мальсагова язбаьча балха тIара хIамаш, дерригаш а нийса ца хила мег. Святослава бакъ гIана тIара «Кнесь» яха дош» киназ яхача дешаца тардар сов хийра хеталу вайна (теркалде дог доагIаш дале а). Цу деша керда маIан къаьнарчул, тоъал чIоагIденна хьадоагIачул («Кнесь» — матица) яхачул дикагIа да ала хала да. «Кнесь» яхача деша Д. Мальсагова деш дола маIан доккха да: «Святослава гIанахьа гу князий ахкаех даьча цIеношка хиннача киназа чу йоаца киназа хIамаш: иконаш, жIаргаш, алтарь, пристол, кхыяраш, вешта аьлча киназ да а доацаш, из хиннача цхьа ардакхаш йиса гу цунна. ХIанз болча метта тамашийна хеталургда «киназах ардакхаш йисай» яха дешаш. Вай киназах лаьрххIа, дукхагIча даькъе тIох хьалъяь гIишло лоархI; цхьабакъда, князя Святослава киназ терем чу хиннад, вешта аьлча цIен чура киназ хиннад, хIаьта ахкай цIенош чу ардакхаш мара хIама юхе ца дусаш дIа а даьннад, цIаькха а ях аз,— терем чу, нагахьа санна «кнесь» — матица е князек хилча ала доаггIача тайпара терем тIа ца а яхаш». Мадарра аьлча «кнесь» — князек е матица» яха маIан башха тешам луш дац. Цхьабакъда, «кнесь» яха дош бухарски жугатий меттала «церковь» яхача деша а, малхбузехьарча вайнаьха меттала «киназ» яхача а, малхбоалехьарча вайнаьха меттала «килс» яхача а, иштта кхыдолча а дешай маIан долаш да яхилга — тарде гIертилга да. Цу тайпара кхы моттигаш а нийслу балха тIа.

Уж кагий кхоачамбоацараш да. Болх ше, мадарра аьлча, боккха лоархIам болаш ба, поэма хьакъехьа яздаьча дукххача литературана цо юкъе хьораш кIезига лоархIам болаш хIамаш дац, геттара керда хIамаш да уж. Д. Мальсагова берригa болх, тайп-тайпарча къамех бола нах эйхха гарга а увзаш, вIаший бувзамаш лоаттадеча халкъий дерригача вахара, культурана, оамалашта юкъе йоврг йоаца белгалонаш кхыхьа йола, Кавказа халкъаштеи малхбоалехьарча славянаштеи юкъе доттагIал лоаттадеш йола ленинск идея йоаллаш ба.

В. ХАРЧЕВНИКОВ,
филологически Iилмай кандидат.

62 етт Iахар бисаб

Дика лелац Ведена районерча Ленина цIерахча колхозе хьайбаш ладерий гIулакх. Уж укх шера планах 1904 центнер шура яккха езаш ба, хIаьта ах шера яьккха шура яц 789 центнер мара. Цу цифраша хьахьокх шоай балха уж мел сагота ба. Бакъда, ала йиш яц цу колхоза дояркаша во къахьег аьнна. Цигарча дикагIболча дояркаша дийнахь-бус хIара Iаттагара 9—10 килограмм шура йоаккх. Царех ба Сидиева Зарвани Орцуева Бегазеи. Шоаш тIаийца декхараш сийленца тIехкхоачашдеш хьабоагIа уж. Иштта дика болх беш уж дояркаш боллаше а вIалла хIама дац цу колхоза кулгалхоша цар опыт кхыча доярка балха юкъе яхьара.

Ховш да хIанзаръяр доахана эггара дукхагIа шура лу ха йолга. ХIаьта а хьайбашкара махулла дукхагIа пайда эцара цига деш хIама дац.

Цул совгIа доккха зе хиннад колхоза доаханна лерттIа гIулакх ца дарах. Из бахьан долаш ферма тIарча 184 Iаттах 62 етт Iахар бисаб укх шера. Цу ферма тIа хIара Iатта йола план 1400 килограмм я. Гуш да хьайбаш леладерашта мел зе хул шоай балха терко еш уж ца хилар бахьан долаш.

Доаханна искусственни осеменени елга боккхача лоархIамера болх болга ховш да. Из иштта долга ца ховш-м Ленина цIерахча колхоза кулгалхой а бац. Бакъда, искусственни осеменене луш бола пайда хой а тахханалца осеменительни пункт хьаеллара цига хIама даьдац, хIаьта хIама де дага а бац.

Тоабе беза хьайбаш леладерий болх.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

Хьайбашта доакъар Iалашдеча дика къахьегаш ва Урус-Мартановски района «Красноармейский» яхача совхоза механизатор Кусаев Вахид. ХIара дийнахьара норма 150—160 процент кхоачашъю цо.

Сурта тIа: Кусаев Вахид йол вIашкатохаш воалл.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДИКА ДIАЛУ ЯЛАТ

ССКП XXII-ча съезда сийна чIоагIа дог гIоздаьнна къахьегаш ба Надтеречни района «Надтеречныйи» «Гвардейскийи» яхача совхозий ялаташ чуэцаш бола механизатораш. Паччахьалкхенна ялаташ дIадалара укх шера доккхий декхараш тIа а ийца, ялаташ дика кхедаьд районерча кхашка къахьегаш болча болхлоша. ЦIенача, декъача ялата 14,5 центнер йоал хIара гектара тIара. Дикача ялата миллион пунт паччахьалкхенна дIаялар духьа къовсам лоаттабу районо.

27 июнь тIаккхачалехьа 8 эзар тонн совгIа ялат дIаденнад совхозаша паччахьалкхенна. Района кхашка болх беш йолча 86 комбайно хIара денна эзар гектар гаргга ялат хьокх. ТIыг санна машинаш лел хьатташкара ялат паччахьалкхенна дIакхухьаш. 25 июне, цхьан дийнахьа, 2500 тонн ялат дIаденнад паччахьалкхенна. ЦIаккха ца хиннача тайпара совхоза къахьегамхой хьинар лакхденнилга хьахьокх цу цифро.

25 июнь тIакхачалехьа 1500 тонн ялат паччахьалкхенна дIа а денна, укх шера йола ялат дIадалара план кхоачашъяьй цхьоалагIча отделене. ХIанз, паччахьалкхенна ялат дIадалара план кхоачашъяьчул тIехьагIа а, темпаш лох ца еш, дIахо а ялат дIалуш я отделени.

Вай парте XXII-ча съезда сийна паччахьалкхенна ялат дIадалара план кхоачашъяьй «Гвардейский» совхозо. Дог гIоздоал ялаташ чуийца даьнна кхаш бIаргадайча. Ялаташ чуийца далларца тракторни волокуша кхашкара ча Iоъарадоах, хIаьта аргIаш деча болхлоша нийса аргIаш ду цунах. АргIаш даь далларца доакъарийна лаьрхIа шозлагIа культураш дIаюв совхозо. 300 гектар гаргга лаьтта аьха а даькка, 279 гектара тIа дIайийнай уж культураш хIанзале а.

«Надтеречный» яхача цхьан совхозо чуэц 9475 гектара тIа гурахьа дIадийна ялаташ, совхоза кхашка болх беш я 12 жатка, 39 комбайн-подборщик. 70 автомашина я хIара денна совхоза хьатташкара ялат паччахьалкхенна дIадала дIаувзаш. Ялаташ дIаувзара болх эггара дикагIа бу совхоза шофераша новкъосташа Магомедов Эмдеи Тарамов Османеи. Царех хIаране, шоайла яхье а баьнна, хIара денна 150 центнер ялат дIахьу. Кхоъ гаргга норма кхоачашъю цу дикача водителаша. Царел дукха тIехьавусаш вац ший машинаца хIара денна 130—135 центнер дIахьош вола Надтеречни АТК шофер Токарев Николай а.

Ялаташ чуэцара гIулакх дика довзаш а из практически кхоачащдеш а хиларца белгалваьннав комбайнер А. Джанхотов. СК-3 яхача комбайнаца хьоккхаше а оардаш цо чуийцай 210 гектар, хьалъийцад 376 гектара тIара ялат. Укх шера ялаташ чуэцара йола ши задани кхоачашъяьй цо, берригa цун болх дIалаьрхIача. Ший лоалахой 2 рейс е а кхелехьа Джанхотова 3 рейс ю Iуйрийна.

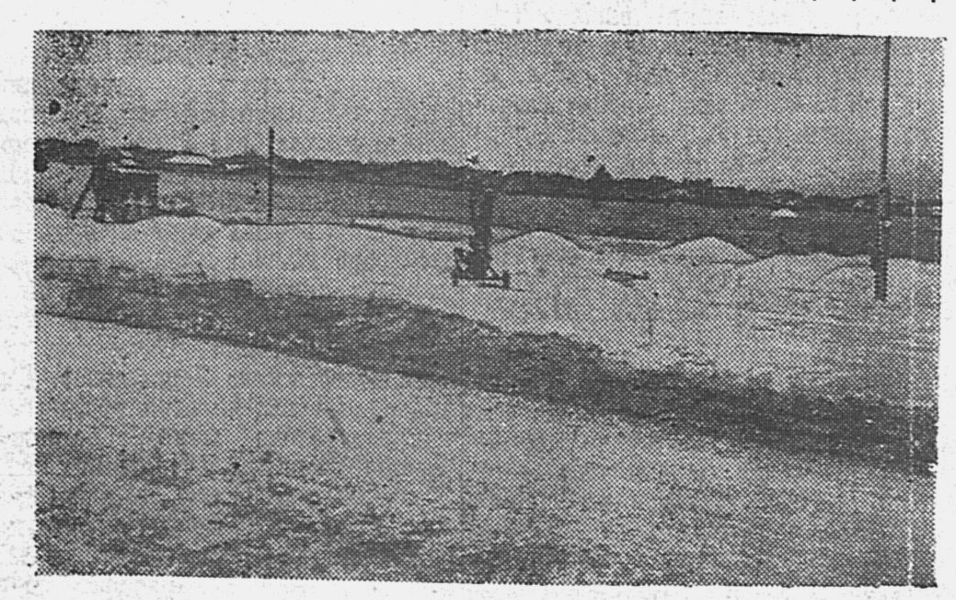
Дика къахьег цу совхоза опытни комбайнера нов. Т. Хажмурадова. Хьекха улла ялат ший комбайнаца хIара денна 31—32 гектара тIара хьал а оцаш, цо шиъ совгIа норма кхоачашъю. Цу тайпара дика механизатораш дукха а ба ялаташ чуэцача балхаш деш.

Ялаташ чуэцара темпаш лагIъа а йолийташ, мукх чуийца баьннача кхашка 700 гектара тIа шозлагIа юв культураш дIайийна баьннаб совхоза механизатораш.

Ялаташ чуэцача белгалдаьнна дика гIулакхаш дувцаш, долаш дола кхоачамбоацараш а дувцанза даргдац. Новкъост Мокаев Iаьла управляющи волча кхоалагIча отделене 200 совгIа гектара тIара хьекха мукх ца оардаш уллаш кIира совгIа ха яьккхар. Иштта илла бокъабаларах кхорзабенна мукх оардача хана Iоухаш хилар шеко йолаш дац. Цул совгIа, мукх лоха хьаккхар бахьан долаш канаш лаьтта дегIала а дийша, мукх боа ца беш паркхаш хьалъэцалацар подборщикага. Паччахьалкхенна ялат дIадалара гIулакх а во латт цу отделене. 1-гIа июль тIакхаччалца цо паччахьалкхенна дIаденнар ялх бIаь тонн гаргга ялат мара дац, планах дIадала дезар 1800 тонн доллашехьа а. ХIанз тIехьадоацача ханна болх дика вIаштIехьа а баькха дIадаха деза уж гIалаташ.

Берригача советски наха санна, ялат дIадалара йола паччахьалкхен план кхоачашъяр духьа къовсам лоаттабеш ба Надтеречни района кхашкара балхаш деш бола къахьегамхой. Дикача къахьегамхой гIулакхашца накъа баха лаьрхIад цар парте XXII-ча съезда.

С. ДЫШНИЕВ,
Надтеречни района заготовкай керттера инспектор.

Сихбенна ка бола ялаташ чуэцаш боахк МагIалбика района «Ингушский» совхоза 3-ча отделенера къахьегамхой. Боккхача лоархIамера гIулакх да, йоачаш хилалехьа махулла сихагIа уж чуийца доахилга. Дукха ялат латт хIанз отделене хьатта—6 эзар гаргга центнер. ХIаьта хIанзалца паччахьалкхенна 1600 центнер мара дIаеннаяц. ХIанад из ишта? Из ха хала дац кIа дIаувзача автомашиний балхага хьежача. Уж отделене гаьнна тоъаш яц. Заготовительни пункте ялат хьатташкара дIакхахьа меттел комбайнаш тIа хьатта из хьаувза а машинаш яц цига. Отделене ялат оардача 9 комбайна тIара ялат хьаувзаш ерригаш а 5 машин мара яц. ХIаьта из гIулакх бахьан долаш дукха ха а йоаеш сейца латта езаш хул комбайнаш.

Цу гIулакха бехке ба лерттIа оарцагIа а баьнна автомашинаш Iалаш ца яра совхоза кулгалхой.

СУРТА ТIА: хьежача гуш да паччахьалкхенна дIа а ца луш хьатта латта эзараш центнер ялат. ДогIаш делхе чIоагIа зе дергда цу гIулакха.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ТЭЙЛОР КIАЙЧА ЦIЕН СОВЕТНИКАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ

НЬЮ-ЙОРК, 29 июнь. (ТАСС). Инарал Тэйлор КIайча цIен тIема советникалла хьожавара дош доашхаш «Дейли ньюс» яхача газето шийна кетачох язду, Тэйлор доккхача гIулакха тIа а вода, бокъонца аьлча, мехка тIема низий главнокомандующе (вешта аьлча президента) заместитель а хургва яхаш.

«Из отставке хинна инарал гIулакха тIа хьожавара хьакъехьа яь решени тIайийцай, яхаш язду газето, Кубана духьалара агресси чакх ца йоалаш йисарца дувзаденна. Нагахьа санна президент Пентагона кулгалхоех тешаш хиннавацаре, тIема деша ший сихха дагавала везаш гIулакх хилча, цун миччa хана а йиш яр вIашагIтехача штабий начальникий председателаца инарал Лемнитцерца е оборона министраца Макнамараца из це.

Тэйлор гIулакха тIа вахийтарца, Кеннеде, шеко йоацаш, Макнамаратеи Лемнитцергеи дIахьекхад цу деша хьакъехьа шийна эшаш дола жоп дала ховргдоацаш уж хилар.

ЧIоагIа белгалдоалаш ца, разведках долча деша хьакъехьа а цу тайппара президент Тэйлорца дагавуврг хилар. Из а цу тайппара Кубаца дувзаденна долча гIулакхашта доагIаш да.

Аллен Даллес керте латтача Центральни разведывательни управлене тийша болх баь хилар а цо ше халачахьала тIа оттаваь хилар а лоархI президента...

КIайча цIагIа Тэйлора кулгал дергда тIема низийи пачхаьалкхен департаментеи къайлагIарча организацаш а Центральни разведывательни управленера а хьауха разведывательни материалаш гулъеча».

ДIАХО А КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕШ БА СЕНЕГАЛЬСКИ ПАТРИОТАШ

Париж, 29 июнь. (ТАСС). Цхьа шу совгIа ха я Дакара а Сен-Луи а набахтенашка Iазап озаш Африкански кортамукъален парте (АПН) кулгалхой боахка. Из прогрессивни парти Сенегал бокъонца ший лоIаме хилара а французски сообществана юкъера из хьаялара а тIехьа хилар бахьан долаш Сенегала правительства 1960 шера 1-ча августа къаьстта декрет ара а даьккха, дIаьккхай из. АПН дIаьккхачул тIехьагIа духа ха ялалехьа, яь суд а йоацаш, набахта бехкар цун кулгалхой, царца парте хьалхара секретарь Мажемут Диоп а волаш. Цхьабакъда, къизача низаша денал ца дохадеш кортамукъале бахьан долаш дIахо а къовсам лоаттабеш ба цу парте членаши цунна тIехьабараши.

Кхьметтел шоаш набахта боахккашехьа а къовсам лоаттабу АПН кулгалхоша. Законах доацаш шоаш лувцара а набахтара режим шоашта лира хилара а духьала моцал лаьцар цар 12 июне. «Юманите» яхача газето тахан хоам бу, моцал лацар бахьан долаш Африкански кортамукъален парте кулгалхоша хьалхара котало яьккхай, яхаш. Политически гIулакхашта лийцача наха йоаггIаш йола режим оттае йийзар Дакара Iаьдала лийцараштa.

ГДР Паччахьалкхен Совето Герстенмайергеи Аденауэргеи яхьийта телеграмма

БЕРЛИН, 29 июнь. (ТАСС). Германски дош машарца къоастадара а Германи вIашагIтохара а дешай хьакъехьа шинна а германски паччахьалкхен викалашта юкъе переговораш йолаелга сихха могаде яхаш ФРГ бундестага председателага Герстенмайергеи канцлерга Аденауэргеи телеграмма яхьийтай ГДР Паччахьалкхен Совето.

Советски Союза предложенега хьежжа, йоах телеграмма тIа, германски дош машарца къоастадареи Германи вIашагIтохареи хьакъехьа немцаша ергйола моллагIа а соглашени шоаш дIатIаэцарахилар хьакхайкаде цеза йиъ державо. Иштача наькъаца цхьана Iалащдергда вай малхбузен берлински дош а къоастадергдолаш долча машара договора юкъе немецки халкъа къаман хьашташ кхоачашделга.

ГДР Паччахьалкхен Совето ФРГ бундестаги правительствои тIахьех немецки халкъа хIанз нийсъенна йоккха торо, немецки халкъа доацача ираза Германе историе чухь каст-каста нийслуш хиннача тайпара, цIаькха а карара ца ялийтара.

Телеграммана кулг яздаь ГДР Паччахьалкхен Совета председатела Вальтер Ульбрихта.

Дохаргдоацача доттагIлени барт-цхьоагIони демонстраци

ПХЕНЬЯН, 30 июнь. (ТАСС). КНДР-а партийно-правительственни делегаци Советски Союзе яр корейски кепайоазоно кертера теркам тIабохийташ да. Центральни газеташа шоай передовой статьяш тIа наьха дег чура дика ловца боакхх мехко Советски Союзе бахийтараштa.

«Нодон синмун» яхача газето язду, вошал дола советски халкъ долча шоай доттагIлен мисси йохийт корейски халкъо боккхача безамцеи доттагIленцеи, яхаш. Дукха ха йоацаш КНДР-е советски правительственни делегаци хилар а санна, новкъост Ким Ир Сен керте вола партийни - правительственни делегаци СССР-е яхар шинна а мехка партешта, правительствашта, халкъашта юкъера пролетарски интернационализма принципий лардаш тIа вIашагIделла дохаргдоаца доттагIали барт-цхьоагIон чIоагIа дIахьокхаш хургда. КНДР-аи СССР-аи юкъера новкъосташха цхьана къахьегара гIулакхаш дIахо а чIоагIдараи дегIадоаладараи керда дика хIама дергда цо.

Шин мехка юкъера доттагIал хьалха денз хьайоагIа а кIоарга а традицеш йолаш хIама да, йоах «Нодон синмуна». Цу доттагIаленца чIоагIало а лувцаш корейски халкъо дика толамаш даьхад. Юхадала ца дезаш Советски Союзо КНДР-ана миллиард сом луш даь новкъостал, кредитех даьлла декхар дIадаккхар, юха хIама дала ца дезаш кхы тIа а даь новкъостал, хIаьта иштта даь техническ а кхыдола а новкъостал дар мехка ший къаман экономика хьаеш а социалистически индустриализаци сихъеш а тхона боккха лоархIам болаш хилар. Советски Союзо массаз а хьаллоац Даьхе вIашагIтоха, Къулбехьерча Кореяра американски империализма агрессивни эскар арадаккхара тIехьа корейски халкъо лоаттабу къовсам. Тхо доазув доацаш раьза да Советски Союз санна вола воккха а тешамера а доттагIа тхоай хилара.

Тхона чIоаггIа деза а гарга а да советски халкъ, оаха тIехьа тIайоагIача хана а тхоашта могар дергда дIахойодача хана а СССР а кхыча социалистически мехкий а халкъашцара доттагIал чIоагIдара, сийлахьйоккхача Советски Союзагара Iомалуш хургда тхо.

ДИКА САЛОIАРГДА БЕРАША

Дика кхетам лу кагийча берашта вай республикерча мехкдаьттаи газовии промышленноста Управлене № 10 йолча детсаде (зав. Н. Высотская). Детсаде дерригаш а 120 бер да. Берашта дика гIулакх дара мел эша хIама Iалащдаьд. Цудухьа доагIача тайпара шоай низ кхо ца беш, дайи ноанойи раьза хургболча тайпара леладу воспитателаша бераш.

Детсадера дерригa бераш ши-ший ханара дараш чу а доагIаш группаех дийкъа да. Оттаьча графиках гIулакх лу царна. Масала, сакъердаме берий книжкаш деш, стихотворенеш Iомаю, тайп-тайпарча ловзоргех ловзийт, сурташ дехка Iомабу, пластелинах хIамаш ейт, иштта кхыдараш Iомадайт. Цу дерригача гIулакхаша чIоагIа новкъостал ду бераш хьаькъал долаш, культурни, кхетаме хилийтара.

Из болх къаьстта дика лелабу детсада воспитателаша З. Андросовас, С. Мирзоевас, М. Кузнецовас, А. Згонниковас, иштта кхыбараша а.

Детсадера бераш культурни салаIа Чишки яхача хозача моттиге укх деношка дигад. Цига ерригa кхоачо яьй берашта, бераш дика тоаденна, салеIа цIадоаладергда ши бутт баьлча. Царех цхьабараш эгтара хьалха 1-ча классашка деша гIоргба, хIаьта царна когаметта предприятешкарча болхлойи гIулакхерча наьхеи бераш эцаргда детсаде.

Цу дерригача гIулакхаша хьахьокх Советски Iаьдалои коммунистически партеи вай мехкарча берий чIоагIа йоакхо еш хилар.

Т. УЖАХОВА.

АЛМА-АТА. Сталина цIерахча проспекте.
В. ПОЗДЕНКО сурт. ТАСС фотохроника.

Общественни тIахьожам лоаттабе школаш кийчъяра гIулакха

Дика кийчъе еза школаш

Дешара шу йистедаьлнад. Шоай ханнахьа а дика а кийчъе еза школаш дешара кердача шера.

Цу гIулакха тIехь яхь а лаьца, болх дIаболабаьб халкъа дешара болхлоша. Школаш тоаеш, Iан тIехь эша доагор тIадахьаш, къонача хьехархошта квартираш кийчъеш балхаш дIадоладеннад республике. Дукха школаш я тоаяь а доагор Iалашдаь а йоалаш латташ.

Масала, Шаьла района Серженъ-Юртара 8 шера дешара школа тоаяь а яьннай, шера эшача доагорах 70 процент Iалащдаь а яьннай.

Тоаяь яьннай Советски района Халкилоевски юккхьанцара школа, тоаяь йоалаш латт Курчалоевски района Аьлероера 8 шера дешара школа, шера эшачох ах совгIа доагор тIадена даьннад.

Уж школаш дешара кердача шера кийчъеча дика дакъа лоац йоккхагIча классашка деша багIарашеи дешархой даьша-ноаношеи.

Тоаяь йоалаш латт г. Грозне Стари промыслашкарча 36 участкера № 9 йола школа-интернат. Цига школа тоаеш дукхагIа дола балхаш: кIир тохилга, басар хьокхилга, кхыдараш а 8-чеи 9-чеи классашка деша багIараша ду. ЙоккхагIа йолча классашка деша багIарех вIашагIтеха пхи эвено я. Царна хьалхле лелаю къахьегам хьехача преподавател нов. В. А. Сарачана. Дешархой даьша-ноаноша дика дакъа а лоацаш, басар хьокхаш, штукатурка еш, плотникал деш балхаш ду. Масала, плотникий звено 100 гIанд тоадаьд, интерната коа Iохувша кхоалленгаш яьй, наIараш, кораш тоадаьд, школа участка гонахьара карт яь йистейоаккхаш латт.

Цхьабакъда, ерригача республике лаьрхIача дешара кердача шера еш йола кийчо хила майоагIара яц, хIаьта дукхагIа йола районаш дикка тIехьайисай цу гIулакха.

Школаш тоаяра балхаш, доагор тIадар во лел Ачхой-Мартановски районе. 18 школах цхьаккха а тоаяь яьннаяц. Да дезача 4 эзар складометр дахчах 900 складометри, 350 тонн кIорах 50 тонни мара школашка денадац. Кхы дикагIа латтац гIулакх Грозненски районе а. ЛоархIам боллаш тIехьаюс школаш тоаяреи уж доагорца Iалашъяреи балха Наьсарен, МагIалбика, Шаьла, Надтеречни районаш.

Колхозненскии Шаьларчей 11 шера дешара школашка, Керменчукскии ЗIамигача АтагIарчеи 8 шера дешара школашка ремонтни болх вIашIтехьабаьккхабац цу гIулакха юкъе кIезига дакъа лоац йоккхагIча классашка деша багIараша, дешархой даьша. Бакъда, Колхозненски школа тоаеча дика дакъа лоац 7-ча классе деша багIараша, цар классашка кIир тох, парташта басар хьокх, хIаьта царна хьалхле во лелаю.

Дукха болх бе беза школаш дешара кердача шера кийчъеш. 15 август тIаккхоачаш капитальни ремонт яь яккха езаш 102-и текущи ремонт яь яккха езаш 312-и школа я, школашта да деза 74 эзар складометр дахчеи 9600 тонн кIори, хIаьта хIанз денар 26000 складометр дахчеи 6400 тонн кIори мара дац.

Школаш дешара кердача шера кийчъеш дика дакъа лаца деза моттигерча депутатий Советий исполкомаша, шефал деш йолча колхозаша, совхозаша, промышленнии боахамеи организацеша, вай республика ерригача общественноста.

Колхозий, совхозий, боахама а промышленни а организацей кулгалхоша кхетаде деза школашта шоашкара новкъостал эшилга, из новкъостал ца хилча, дика а шоай ханнахьа а школаш дешара шера кийчъе вIаштIехьдаргдац.

Из новкъостал школашта де вIаштIехьадоал, йиш а хул Наурски Урус-Мартановскии районашкарча совхозий. Школашта дешара мастерскеш яхка сборни цIеноши классаш яхка а нах чубаха а административни цIеноши тел цар, доагор тIада транспорт лоаттаю. Масала, «Советская Россия» яхача совхозо ший низаца школах хетта 3 классана лаьрхIа цIенош ду. Сунженски района «Победа» яхача колхозо ший рузкъах Орджоникидзевски станице 160 моттиг йола школа хьалъяь йистейоаккхаш латт, «Сельстрой» тресто хьалъе езача школана 200 эзар сом деннад Наурски района Ленина цIерахча колхозо, цхьабакъда гIишлош ераша сихбац школа хьалъяра болх.

Г. Грозне школашта доккха новкъостал ду царна шефал деш йолча Совнархоза организацеша, хIаьта иштта школашта чIоагIа новкъостал де йиш йолаш я республика комсомольски организацеш, бакъда новкъостал мела ду цар.

Фу ду 1961—1962 дешара шера школай материальни база чIоагIъяра?

Укх шера хьалъяь йисте яргья, керда 16 школа. Урус-Мартане 400 моттиг йолеи Чечен-Ауле 320 моттиг йолеи керда школаш болх бе йолалургья, яь йисте яргья керда школаш Ножай-Юрта, Ачхой-Мартановски районерча, Коатарой-Юрта, Шалажи яхача юрта, станице Карабулаке, станице Шелковской, Автуре, МагIалбике, Октябрьски районе, г. Грозне. Царел совгIа Грознеи кхыча моттигашкеи хьалъяь яргья 920 моттиг йола кхо школа. Хьалдеш латт кIарадар кхаь цIенах латта 168 сборни цIенош, царех бIаь классаш чухургйолаш ду. Цар йиш хулийтаргья кхы тIа а 6 эзар моттиг дешархошта хилийта. ХIаьта юхедиса цIенош кьехархошта чубаха дIалургда.

Школашка-интернаташка хьалъеш латт 6 общежити. Цар чу хургья 300 моттиг, столовеш, боахама корпус, хьехархошта чубаха цIенош. Иштта йола интернаташ хьаю «Чечингстрой» тресто Урус-Мартане, Наьсаре, Правобережне, Ведана, Совнархоза гIишлош еча Управлене г. Грозне Сталински Ленински районашка.

Республика школашка дена а дахьаш а латт дукха парташ, истолаш, гIандаш, кхыдараш.

Дешархой производственни мастерскешта лаьрхIа дукха оборудовани йийцай школаша.

Юртарча школашта, къаьста 8 шера дешара школашта 28 мастерски еш латт.

Боккха лоархIам болаш да дешархошта ханнахь учебникаш кхийтар. Нохчийи гIалгIайи меттала арадоал 13 тайпа учебник, доккхаш да эрсий меттала учебникаш.

Республика школашка хьеха воагIаргва РСФСР-а пединститугаш йистеяьха 202-и Нохч-ГIалгIай педагогически институт йистеяьккха 200-и хьехархо, юккхьерча школашка хьехаргдола 500 саг. Царех дукхагIа бараш нохчийи гIалгIайи ба.

Хьехархой говзал лакхъеш дукха болх баьб. 1961 шера шоай говзал лакхъеш хилар г. Грознерча школай 300 директор, завуч, хьехархо, юрташкарча школай 525 кулгалхои хьехархои. Дешара шу доладалалехь шоай говзал лакхъеш хургва кхы а 200 хьехархо.

ХIанз а дукха кхоачамбоацараш да школаш дешара шера кийчъеча юкъе.

Нохчийи гIалгIайи мотт Iомабераштa эша 7 тайпа методически пособи арахецилга тIехьадоах Нохч-ГIалгIай книжкай издательствас. Школашта эшача партаех 30 проценти 600 книжни шкафах 117-и мара хьахьаьчаяц, хIаьта классни доска цхьаккха а кхаьчадац.

Соахка санна йохкш шаькъалоаттаргаш йоацаши тетрадаш ца тоъаши моттигаш хила йиш яц.

ЧIоагIа сатем боабеш гIулакх да керда школаши интернаташи хьалъяь яхара балхаш «Чечингстрой» треста гIишлош еча организацеша геттара во деш хилар. Школаши интернаташи хьалъеча средстваш дIаяхийтара 5 бетта йоагIа план 20 процент мара кхоачашъяьяц цар хIаьта цхьаццайолча объекташка кхы а лохагIа я уж проценташ.

Дешара кердача шера дика кийчъяр республика халкъа дешара органий, партийни, советски, гIишлош еча, боахама организацей болхлой декхар да. Школаш ханнахьа а дика а дешара кийчъяь парте XXII-ча съезда накъа бахар цар сийлен гIулакх да.

Н. ДЕМУШКИН,
Нохч-ГIалгIай АССР-а просвещене министра заместитель.

Керда лагерь хьайийлай

Сунженски района Кирова цIерахча колхоза сомий бешамашка дешархой керда лагерь хьайийлай укх шера июнь бетта. Цига салоIаш колхозхой, «Сунжанефта» мехкдаьтта промыслови управленерча болхлой, гIулакхерча наьха 80 бер да.

Лагере культурни салаIара а, иштта кхыдолча гIулакхашта а мел эша хIама Iалащдаьд. Дика вIаштIехьбаьккхаб юкъерча школа массовика А. Чижовас, воспитателаша М. Макагона, Е. Шамардинас, отрядни вожатеша Г. Уваровас, Т. Пенкинас, В. Ткаченкос берашка доаттIача тайпара салаIийтара болх. Цар хIара дийнахьара режим оттаяьй. ХIара дийнахьа ВЛКСМ 40 шу цIерахча клуба болхлоша лагере салоIача берашта берий кинофильмаш хьокх.

ЧIоагIа сакъердаме чакхдаьлар лагерь хьаеллача хана Грознерча пионерий Двореца иллейи катхарийи ансамбла коллективо оттадаь концерт. Сакъердаме йоккха программа яр пионераша кийчъяьр. Къаьстта хозахийтар салоIача берашта къонача артисташа даь кIантий халхар, М. Темирхановас аьнна «Ташкент» яха илли, иштта кхыйола номераш а.

Керда хьайийлача лагере салоIача бераша а цар даьша а чIоагIа раьза болаш баркал оал «Сунжанефть» НПУ кулгалхошта берий йоакхо ярах.

М. ФРОЛОВ
Карабулакски юкъерча школа директор.

Диктатораш США монополей чIоагIало я

30 мае сарахьа хьан вийнав а ца ховш вийр Рафаэль Леонидас Трухильо — Доминикански республика диктатор. Цу хоамо сатем боабир Вашингтоне. Дукха ха йоацаш а тIехьа Латински Америкера США монополей эгтара тешамера марионетка лоархIар Трухильох. 31 шу хьалха американски тIашлой бIуна тебагIаша новкъостал а деш, Iаьдала керте эттар из, цу хана цениз ший хьаштдолча тайпара мехка доал деш а хилар из. Ший политически моастагIашта къиза Iазап а деш, эзараш бола патриоташ боабир диктатора. Лоацдача хана Доминикански республика эгтара а воккхагIа вола латифундисти фабриканти хилар Трухильох. БIаьш миллионаш доллараш лоархIам болаш цар цун рузкъа. Цо ше шийна елар генералиссимуса титул, «даьхен да», «хьалхара лор» «хьалхара художник» яха а и. кх. а цIераш. Санто-Доминго яхача городах — республика столицах Сьюдад-Трухильо цIи тилла аьнна приказ делар цо. Цун указанех столице егIаяр диктатор хьахьокхаш йола 1217 статуя.

Доминикански республике оттаьча диктатура режимо дог цIена мел дола нах Латински Америке меттел дерригача дунен тIа а чIоагIа эгIазбигаб. Къиза террори репрессеши йоллашехь, домиканкански халкъо кIаьд а ца луш къовсам лоаттабу диктатурана духьал. ДIадахача шера лоам чу боккха повстанчески болам хьайр. Диктатора эскара чIоагIа хIама а тохаш, партизанаша мукъаьяккхар мехкара массехк город. Цхьабакъда Трухильона доал дераша хатар ийкхача цхьаь витанзар шоай воша. Сьюдад-Трухильо рейде кхаьчар американски эскадра, Iоваьккхар американски форда пехота 4000 салте. Шерацеи турацеи юхаметтаоттайир мехкара «порядок».

Трухильо леладаьча гIулакхаша кхерам тIатессабар кхьметтел цунна доал дераштеи из хьаллоацараштеи. ЦаI шоллагIчоа тIехьа араювлайолаелар Трухильо дIаваккхеи Трухильо а воацаш трухилизм лораеи увттаяь планаш. Диктатор вер тоъал ший тайпара дувцар американски кепайоазоно. Масала, Ассошиэйтед Пресс яхача агентства Вашингтонерча корреспондента Стрэнфорд Горецшила яздора, Трухильо валаро Америка мехкашта юкъерча гIулакхий хьакъехьа йолча духьаленех цхьа дукхьале дIайоаккхаргья США-на новкъара, яхаш.

Къам-мукъадаккхара болама низ болча тIалгIено Латински Америка мехкашка американски империалисташа хьаллоаттабеш Iаьдала керте лаьтта дукха бола Латински Америка диктатораш тIера кхайсаб. Цу мехкашка шоаш деш дола доал хьаллаца дагахь США гIерт Малхбузерча полушаре хIанз а юхейиса тIема-фашистски диктатураш лоаттае. Цкъа шийдег тIара уйлаш ювцача хана США вовзаш волча политически деятела конгрессмена Лонга аьлар, Трухильо «демократическии прогрессивнии республика эгтара а боккхагIа барех»(!) вола лидер ва, хIаьта сенатора Эллендера аьлар, Латински Америка хIара мехка воай Трухильо хилар ловра сона. Латински мехкашкара диктатураш хьаллоацаш царел кIезигагIа аьннадац США хIанзарча президента доттагIа а соратник а волча сенатора Смазерса. Цо дукхьал хьаальар, диктатораш карибски мехкашка демократически патриотически элементех лоравала эгтара дикагIа йола чIоагIало я.

Доминикански Республикаца лоалаха ул Гаите Республика, 1957 шера цига США новкъосталца Iаьдала керте чIоагI а венна дIаэттар вокхха промышленники плантатори вола Франсуа Дювалье. Моттийта хоржамаш хилар, хIаьта хоржамаш во чакх ца далийта хоржамий участкашка салтийи полицеи отрядаш яхийтаяр. ЧIоагIа хьокхаме дар кхадж тассара гIулакх ше а. Гаите бахача нахах 90 процент нах дешар ца ховш ба. Цудухьа кхадж тоссараштa официальни бюллетенаш далaнзар. Сенатеи палатаи члений кандидаташа шоаш харжархошка дIатийлар диаза вIаштадилла каьхаташ, уж урнашка Iочукхувсар харжархоша. Цига болх беш бар «статистикаш». КIодаца «харжархочун» аьттига кулга цIаза пIелга мIара дIа а яьккхе, пIелташта штампельни басар а хьеккхий, пIелташ каьхата тIа доахар.

Кхьметтел реакционни долча газеташа а аьлар «тамаше нах Iехабар» да уж хоржамаш. Цхьабакъда хоржамаш вIашагIтехараштa новкъа хиланзар иштта шоаех алар. Франсуа Дювалье чуйнна президента декхараш кхоачаще волавелар. Эгтара хьалха цо дийкхар ший политически моастагIашта. Цхьабараш боабир, шоллагIа бараш набахта бехкар.

Дювалье доал даь шераш, кхьметтел «Нью-Йорк таймс» яхача газето а мукIарло деш, эгтара халагIа дола шераш да Гаите историе чухь. Мехка боагIа никъ хийцца мукъабар доазол дехьарча капитала. Гаите къама хьашташта зе а деш, къаьстта моттигаш еннаяр американски вкладчикашта. Цу тайпарча политико мугIарех волча къахьегамхочоа къел, моцал, лазар, бе болх ца хилар тIадера.

Хетаргахь, США монополешта эгтара дукхагIа еза шоаш хьаяь Никарагуара Сомоса диктатура. Манагуа яхача карибски республика столице городе керте латтача хозача гувна тIа я йоккха крепость. ХIанз Никарагуа хьалхарчоа юхе сатийна я, бакъда крепостах чуерзаяь лагерь тарлу. «Шерман» яха американски танкаш, гвардейций батальон, герзаца кийчденнача гIашлой эскара отрядаш тIема кийча латт. Крепоста пенаш тIареи вIовнаш тIареи хьагу йоккхийча топий йовхьаш. Укхаза вIашагIтеха я хIама ца эшаш Никарагуа еррига артиллери. Крепоста пенашта юхе я къама арсеналаш, кхачан складаш. Крепосте хинначоа хеталу цу чура бараш йIаьххача хана кIийле лаьца ба, аьнна.

Крепоста кхо да ва: Никарагуа даьй бола вежарий Луиси Анастасиои Сомоса, хIаьта иштта американски посол. Цар хозача дворецаш тIа арахьара хIама эувш йола вышкаш я. Цу вышкашкара дIахьежача дика гу еррига Никарагуа столицеи цунна гонахьара моттиги. Вежарий Сомоса Никарагуа эгтара боккхагIа бола помещикаши фабриканташи ба. Цар доалахьа да мехка оахаш долча латтах 10 процент, заводаш, фабрикаш, машиннаькъаш, коммунальни предприятеш.

25 шу да Сомоса диктаторий династе Никарагуа доал ду. США новкъосталца Iаьдала керте эттача, хIанзарча Сомоса вежарий дас — Анастасио Сомосас мехках «Юнайтед фрут» яхача американски монополе колони яьй. Анастасио Сомосас доал даь шераш эгтара къизагIча Iаьдалеи ийрча доаккхаш Никарагуа халкъа низ барeи эпопея я. «1,5 миллион саг вахача цу мехка пхи шу кхачалехь 55 процент бераш дов, — яхаш яздир дукха ха йоацаш «Вашингтон пост энд таймс геральд» яхача газета корреспондента. — Бахача наха юкъе 80 процент нах дешанзеи говзал йоацаши ба. Нах чубаха цIенош Iалаьмате во да. Кофеи боамбии дIабийнача плантацешка болх бераша дийнахьа баьча балхах цхьа доллар мара даккхац, шера ялх бетта мара бе болх а бац».

Мехка ший хьаштдар деш режим лоаттаю террористически диктатуро Парагвае. Ткъо шу совгIа ха я США монополешта тешаме гIулакх деш болча, Iаьдала керте латтача авантюристаца тIаоттабеча низ - Iоткъама кIал Парагвая халкъо Iазап оза. «Плата» яхача Уругвая газето деча тешалах, мехках йоккха концентрационни лагерь яьй. Диктатора Альфредо Стреснера йохаяьй политически партеш, профсоюзаш, общественни организацеш. Диктатора хетачох, цун режима кхераме я уж. «Колорадо» яхача, доал деча партецарча эгтара а реакционнетIа болча членех цо ше вIашагIтехача карательни отрядаша унзара кхерам тIалоаттабу городашкеи юрташкеи бахача наха. Нах лувцилга, наха чухьежилга, миI-миIинге нах боабелга моллагIдар санна хIама да мехка. Мехка дукха шпионаши провокатораши ба. Дегабуам баь берига нах Гитлера ехка хиннача, нах боабеча лагерашта тара йолча концентрационни лагерашка бехк.

Диктатора мехка чура а арара а политика дукхагIча даькъе Асунсьоне волча США посола лостам телаш я. Цкъа дукхача наха юкъе шеке къамаьл деш Стреснера цу посолах аьлар, из Парагвая правительства министр ва. Цу «министра» мегад Чако-Борреаль яхача районерча йоккхача базах США йола Латински Америка юккъера тIема-стратегически база е. Цо чIоагIа новкъостал (дир) Стреснера правительствас доккха лаьтта американски монополешта дIалуча. Масала, алхха «Стандард ойл» яхача монополега 16 миллион гектар парагвайски лаьтта да. Боккъалдар аьлча мехка еррига экономика США монополешта гIулакх деш я. ХIама лелалуча американцашта эгтара пайдане дола промышленноста доакъош мара дегIадагIац. Боамби лелаберболаш цхьан оагIора детIабоагIа юрта боахам. Цу тайпарча политиках хиннар гучадала гаьна даланзар. Инфляци, чIоагIа лакхлуш латта маьхаш, налогаш, тIаккхета пачхьалкхен декхар, юккхера а, мугIарех волча къахьегамхочун вахара хьал геттара лохдалар — иштта да Парагвае хIанзарча вахара сурт.

Дукха ха йоацаш укх статьян автор Чиле, Уругвае, Бразиле, Аргентине хилар. Цига цунна бIаргабайр шоаш баьха моттигаш а йита, байдда доазол дехьа баьнна итташ парагвайцаш. Официальни долча каьхаташ тIара ховш да, укх тIеххьарча массехк шера Парагвайца доазув долаш дадача мехкашка ах миллион совгIа парагваец дIавахар. Масала, Тибикуару а йолаш, мехка я районаш бахача нахах 80 процентага кхоачаш бола ахархой лоалахарча Латински Америка мехкашка дIабаха.

Американски политически деятелаша шоаш къамаьл деш каст-каста оал Парагвае, Гаите, Никарагуа, Гватемале, Доминикански республике йола диктаторски режимаш американски демократе чIоагIало я. Цул совгIа диктаторех цар оал, «демократи бахьан лоаттабеча къовсама рыцараш» ба уж. Цу йоалаьча факташа хьахьокх, уж фу «рыцараш» ба а «кортамукъарча дунен демократи» практике мишта я а.

В. БОРИСОВ.

РАДИОПЕРЕДАЧАЙ ПРОГРАММА

2-ча июле: 16.00 — Лакхехьарча классашкарча дешархошта передача: «Нувр тилла атом» (эрсий меттала); 16.20 — передача: «Лакхарча цIеро декхарийла ву» (эрсийи нохчийи меттала); 16.40 — сатирически радиожурнала ялхлагIа номер (нохчий меттала); 17.10 — советски тIемахой заявкех концерт.

УКВ: 9.01 — Афанасьев — «ЦIаккха а йовргьяц» яхача спектакла радиокомпозици; 10.25 — Глазуновеи Римский-Корсаковеи произведенеш тIара духовой оркестра концерт; 18.00 — Москвера трансляци 19.01 — Легар — «Граф Люксенбург» — опера монтаж; 20.39 — нохч-гIалгIай ашарий концерт; 21.20 — передача: «Доазол дехьарча музыкальни вахара оагIув»; 21.42 — концерт: «Довзаш хилалаш, новкъостий».

3-ча июле: 6.35 — «Китай Коммунистически партена 40 шу» — беседа (нохчий меттала); 6.50 — хоамаши передачай программеи; 7.15 — «Вай общества вахаре Коммунистически парте лоархIам лакхбаларах» — беседа (эрсий меттала); 8.15 — «Къахьегамах дола закон чIоагIа лораде» — передача (нохчий меттала); 8.30 — азербайджански иллеши халхара ашараши; 8.45— беседа: «Мишма бах ирански ахархой» (гIалгIай меттала); 17.00 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.10 — «ССКП XXII-ча съезда накъа долхаш» — передача (гIалгIай меттала); 17.30 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.45 — «Агитатор кхашка» — передача (эрсий меттала) 18.00 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15— «РадиоладувгIархой письмоех...» — передача (нохчий меттала); 18.30 — моттигерча авторий музыка.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.
Йоккха зал — **«Къоарза никъ».**
Долалу: 8, 10,12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1—**«Къоарза никъ».**
Долалу: 8.30 , 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗIамига зал № 2 — Берий сеанс — **«Хала ираз».**
Долалу: 9, 11.
«Йоккха вальс».
Долалу: 1, 5, 9.
«Кхо новкъост».
Долалу: 3, 7.
ЗIамига зал № 3 — Берий сеанс— **«Къаьна баьри».**
Долалу: 9.15, 11.15.
«Къоарза никъ».
Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.
3-ча июле денз **«Йовзаш йоаца кхалсаг».** (Йоккха зал).
«Родина» яхача кинотеатре.
Берий сеанс—**«Сигал бесса тIаьск».**
Долалу: 9.
«Халат доаца кхалсаг».
Долалу: 11, 1, 3, 5, 7, 9.
3-ча июле денз — **«Йовзаш йоаца кхалсаг».**

РЕДАКЦIГ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретарг — 2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02095 Заказ № 3764